

		<p>на ВУЗ. За съжаление тази нова схема на свой ред може да създаде сериозни проблеми, ако не се прилага правилно. Нищо приложените документи не показва, че авторите им са взели предвид подобна опасност.</p> <p>Досегашната практика, която най-кратко може да се опише с фразата "парите следват студента", бе въведена преди десетина години заедно с други мерки за либерализация. Философията зад тази и други мерки, като например премахването на Висшата атестационна комисия, която контролираше на национално ниво придобиването на научни степени и звания, бе че един по-свободен пазар ще може да упражни пазарен натиск в посока повишаване на качеството на висшето образование. За съжаление, както и авторите на стратегията признават имплицитно, либерализацията бе до голяма степен провал.</p>		
		<p>2. Вместо повишаване на качеството, ВУЗ се насочиха към далеч по-лесно постижимата цел - записване на повече студенти на всяка цена. Като резултат на практика всички ВУЗ в България загубиха селективния елемент на входа на системата и приемат студенти без подходящия минимален ценз. Учебните програми на много ВУЗ бяха опростени и от тях бяха премахнати много предмети, които биха затруднили потенциалните студенти. В допълнение много от тях премахнаха или водят проформа и критериите за допускане до изпит. Не един ВУЗ в България се отказа от системата за текущ контрол на база подписи и студентите се допускат до изпит безусловно, дори без един ден присъствие на лекции и упражнения. Това има пагубен ефект върху всякакви опити за покачване на качеството на висшето образование и на свой ред води до това, че малкото студенти, способни да направят информиран избор, се насочиха към чужди ВУЗ.</p> <p>Разделянето на ВУЗ на изследователски и "всички останали" няма да реши проблема с набраната инерция в очертаната посока. Докато това ще даде на министерството рамка да насочи средства към няколко сериозни ВУЗ, това вероятно ще е за сметка на останалите. Много от ВУЗ, които ще попаднат в категория "всички останали" нямат не само научен капацитет - под въпрос е способността на преподавателите в тях да преподават на студенти технически и технологични предмети, които нямат особено наукоемък характер (счетоводство, софтуерен инженеринг, застрахователно дело, мениджмънт) но са нужни на бизнеса в България също толкова ако не и повече от високотехнологичните</p>	<p>Няма предложение</p>	

		<p>специалности, развивани в изследователските ВУЗ (например приложна математика, атомна физика, биология).</p> <p>И тъй като държавата контролира нивото на преподавателите във ВУЗ главно и основно чрез научната им дейност, премахването или занижаването на критериите за тази дейност по отношение на преподавателите в неизследователските ВУЗ няма да направи нищо друго, освен да доведе до още упадък.</p>		
		<p>3. Ето защо, ако съкращаването на броя държавни ВУЗ чрез икономическо унищожение не е цел на стратегията, според мен тя трябва да бъде допълнена. Освен разделяне на две категории - изследователски и неизследователски ВУЗ, трябва да бъдат застъпени и критериите за връзка с практиката. За изследователските ВУЗ тази пряка връзка не е толкова нужна. Тези ВУЗ имат надеждни критерии под формата на брой цитирания на научни публикации в световно известни библиографски бази от данни. ВУЗ-овете, които нямат изследователски характер имат нужда от друг своеобразен "компас" по който да се водят по пътя на подобряване на качеството. Ролята на този компас трябва да играят професионалните организации за сертификация.</p> <p>В много области има признати професионални изпити и сертификати, издавани от професионална организация. Много малко от завършващите в момента студенти са на такова ниво, че да мислят за придобиване дори на най-достъпните от тези сертификати. Ето защо държавата в лицето на отговорните институции би следвало да заложи в стратегията за развитие на не-изследователските ВУЗ критерии за подобряване на качеството на образование така, че завършващите студенти да се доближат до покриване на тези сертификати.</p> <p>Стъпки в тази посока могат да бъдат:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Изготвяне на списък от организации, извършващи професионална сертификация и определяне на тези сертификати, които са приложими към дадена професионално направление. Например за информатика, това могат да бъдат сертификационните програми на фирми като Microsoft, Oracle, Cisco. За счетоводството това може да бъде Институтът на дипломираните експерт-счетоводители. 2. Осъществяване на партньорства с подобни организации за разработване на сертификационни програми за професионални направления, където няма утвърдени сертификационни програми или съществуващите не са подходящи. 	<p>Приема се за сведение</p>	<p>Включването на подготовка за покриване на сертификати би могло да се отнесе към дейностите и мерките заложили за изпълнение на Цели 1, 2, 3 и 7. Това е една възможна форма за подобряване на качеството, като ВУ и сега имат възможност да я включат пълноценно.</p>

		3. Обвързване на израстването в кариерата на преподавателите с покриване на тези сертификати.		
4.	<p>Потребител: Иван Кацаров Становище от името на Български форум за транспортна инфраструктура</p> <p>и Националния комитет на България към Световната пътна асоциация</p> <p>ПОК</p>	<p>1. Подкрепя Стратегията за развитие на висшето образование в Р България 2021-2030 г. като категорична заявка за значително подобрене на проблемите с:</p> <p>липсата на кадри;</p> <ul style="list-style-type: none"> - стимулиране и финансиране на научни разработки; - ниско ниво на дигитализация в образованието; - връзката между трите основни страни в спиралата на благосъстоянието – образование и наука, администрация и бизнес. <p>2. Препоръка на Български форум за транспортна инфраструктура: Връзката „наука и образование – държава – бизнес“, както е упоменато в стратегията, трябва да бъде постоянна и неотменна във времето, а не както към момента се реализира – етапна, инцидентна и епизодична. Този тип взаимодействие трябва да се регламентира в Стратегията и да залегне в нея, за да може да се превърне в реалност. Единственият механизъм, който виждаме към момента това да се случи, е ясното формулиране на задачите и още по-дейното и законово обвързване на Съвета на настоятелите в дейността на университетите. Само така може да се канализира нужния поток от информация между трите страни в тази екосистема, така че да се стимулира постоянния диалог и съпричастност. Затова нашата препоръка за допълнение към настоящия Проект за стратегия, е следната:</p> <ul style="list-style-type: none"> - В Проекта за стратегия на висшето образование в т. 2.13 се посочва: „... академичната автономия е довела до отсъствие на академична отговорност пред обществото“, а същевременно „...Изборността на ректора, общото събрание и академичния съвет, деканите и т. н. е в духа на академичната автономия, но прави органите за управление, особено ректора и деканите, зависими от тези, които ги избират.“ За повишаване на обществената отговорност и ползата от ВУ, е необходимо да да се направи промяната в Закона за висшето образование, която задължава Съвета на настоятелите да участва в избора на органите на управление на Висшето училище. - Задължително съгласуване и/или съвместно изготвяне на учебни планове между академичната част на университетите и Съвета на настоятелите. Само така би могло още в най-ранен етап да се дефинират реалните нужди на различните отрасли, така, че след няколкогодишното 	<p>Няма предложение</p>	
			<p>Приема се за сведение</p>	<p>Такава възможност е предвидена в Мярка 9.1.1</p>
			<p>Приема се за сведение</p>	<p>Такава възможност е предвидена в Мярка 9.1.1</p>

		<p>си обучение, студентите да могат да предложат знания на по-високо и конкурентно ниво.</p> <ul style="list-style-type: none"> - С цел стимулиране на тристранния обмен на информация, изхождайки от факта, че науката е основен елемент, без който бизнеса не може да съществува и самият той е приемника на повече от възможните научни разработки, е редно той да стане постоянен, действащ фактор при поставяне на научноизследователския интерес в различните направления на академичната общност. 	Приема се за сведение	Мерки насочени в тази посока са посочени в Дейност 7.3.
5.	<p>Nikolay Mihaylov</p> <p>Проф. д.ик.н инж. Николай Михайлов Ръководител на Катедра "Пътища и транспортни съоръжения" Факултет по транспортно строителство, УАСГ ПОК</p>	<p>1. Предлага критериите за качество да бъдат (П. Бояджиева, Институт за изследване на обществата и знанието БАН):</p> <ul style="list-style-type: none"> - ресурсна осигуреност (вход на висшето образование) - начин на реализиране на процесите на обучение и изследване (процеси във висшето образование) - резултати (изход на висшето образование) - обществена и академична валидност и престиж (оценка на висшето образование). 	Приема се	В раздел 2.14 е включен нов текст обобщаващ основните групи критерии за качество.
		<p>2. Предлага :</p> <ul style="list-style-type: none"> - Да се валидира понятието „ мрежа от образователни дейности“и да отпадне архаичното вече“ завършено образование“. Това ще позволи да формираме процес на продължаващо образование след средното, което се базира на интереси и потребности, а не само на нормативни документи. - Да се премине към социална модернизация , при която водещото е валидиране на компетенции не само чрез знания, но и чрез опит. Връзката знание- умение- заетост в общото и професионално обучение се осъществява чрез включване в структуриране на учебните планове и програми на представители на браншови организации, излъчени от бизнеса. По този начин освен бакалавърските и магистърски програми, да могат да се създадат отворени онлайн курсове и дистанционни програми ММОСs, които са бърз, навременен отговор в обучението на специалисти, от които бизнеса има потребност. 	<p>Не се приема</p> <p>Приема се за сведение</p>	<p>Степените на образование са дефинирани на европейско ниво с цел признаване на дипломите в държавите-членки</p> <p>Такива дейности и мерки са предвидени по цели 1, 2 и 7.</p>

	<p>3. Промяна в структурата на управление и контрол на висшите училища, която да бъде съизмерима с отговорността на държавата като собственик и източник на финансиране :</p> <ul style="list-style-type: none"> - програмите, по които се обучава да са съобразени с политиките на държавата и на бизнеса, а не с преподавателския състав на висшето училище; - държавата като финансиращ орган да контролира политиките на висшето училище от гл. т. на икономическите разходи и ползите за обществото; - възможност за създаване на дарителски фондове във висшите училища, които подкрепят научноизследователската и развойна дейност; - позициониране на Съвета на настоятелите по правилния начин, което означава смяна на правилата при избор на настоятелите, решаващ глас на Съвета на настоятелите при избор на ректор на висшето училище, прием на студенти, програми и бюджет; - промяна в критериите на програмите за докторанти. Програмите за докторанти са част от политиките на държавата, която е потребно да създаде законова рамка, изключваща посредствеността и принизяването на научно образователна степен „доктор“. <p>Предложени са следните корекции в Стратегията за развитие на висшето образование в Република България за периода 2021 – 2030 г, от гл. т. на функциите, които Държавата упражнява по финансирането и управлението на висшето образование.</p> <p>1. За стимулиране на участието на млади преподаватели в образователния процес и изследователски инициативи е необходимо да се направят корекции в ЗВО и Правилниците за дейността на ВУ, а именно :</p> <ul style="list-style-type: none"> -в критериите за израстване на младите преподаватели да се включи възможността за набиране на точки при атестация на преподавателите, които освен с академична дейност, развиват своята професионална кариера и в практиката. 	<p>Приема се за сведение</p> <p>Приема се за сведение</p> <p>Не се приема</p>	<p>Подобни дейности са предвидени по цели 1, 6 и 7 на Стратегията</p> <p>Мерки 7.2.3 и 7.2.4 са с тази насоченост.</p> <p>Броят на младите преподаватели в</p>
--	---	---	--

	<p>-увеличаване на броя на младите преподаватели в органите на управление на ВУ, като Общо събрание, Академичен съвет, Факултетен съвет.</p> <p>2. Във връзка с постигане на целите на Стратегията за развитие на висшето образование, отговарящо на потребностите на бизнеса е необходимо:</p> <p>-правилно позициониране на Съвета на настоятелите и неговите функции, залегнали в чл. 35а от ЗВО като се вменява задължението на Академичното ръководство да съгласува със Съвета на настоятелите учебните планове и програми на съответното ВУ.</p> <p>-връщане към възрожденската традиция в българското образование настоятелите да избират даскала т.е. Съвета на настоятелите да избира ректора на ВУ</p> <p>-в акредитацията на ВУ да се включи оценка на Съвета на настоятелите, с цел постигане на по-висока степен на обективност и контрол</p> <p>- чрез Съвета на настоятелите бизнеса да се включи в разработване на научни, научноприложни, научноизследователски теми от ВУ или от съответните му центрове.</p> <p>3. Предоставяне на възможност на преподаватели от ВУ да изнасят публични лекции или да преподават в средните училища, като това да се признава, както за академично израстване, така и за учебна натовареност.</p> <p>4. Развиване на свързаност между висшите училища като се включат следните мерки:</p> <p>- чрез нормативна регулация в ЗВО да се даде възможност ВУ да сключва договори, включително и публично-частни партньорства, за създаване и / или използване на материална база на държавни или частни компании;</p>	<p>Приема се за сведение</p> <p>Не се приема</p> <p>Не се приема</p> <p>Приема се за сведение</p> <p>Приема се за сведение</p> <p>Приема се за сведение</p>	<p>органите за управление беше увеличен с промените в ЗВО от м. февруари 2020 г.</p> <p>Такава възможност е предвидена в Мярка 9.1.1</p> <p>Спорно е, че такава форма на избор ще реши проблеми (ректорите не са „даскали“)</p> <p>Не е ясно как ще се осигури обективност, тъй като настоятелите са свързани с ВУ</p> <p>Такава възможност е предвидена в Мярка 9.1.1</p> <p>Такава възможност съществува и сега по решение на органите на ВУ</p> <p>Такава възможност е предоставена нормативно и сега</p> <p>Такава възможност съществува и сега по</p>
--	---	---	--

		<p>- чрез нормативна регулация в правилниците за дейността на ВУ да се стимулира вътрешното обединяване на департаменти, катедри, факултети, звена и други.</p> <p>-- отчитайки изискванията за поливалентност в професионалното развитие на младите хора, чрез нормативна регулация в ЗВО да се представи протокол (правила и принципи) за създаване на съвместни магистърски програми чрез партньорство между два български университета, вариант на международната програма „Еразмус Мундус“ и стартиралите в началото на м. юли 2020 г. с меморандум за сътрудничество, хибридни програми и в България. Строителният сектор изисква интердисциплинарно подготвени специалисти, които освен инженерни науки е редно да изучават икономика, право, комуникации.</p> <p>5. Специална политика към защитените специалности и професионални направления. Включване в списъка на още инженерни специалности.</p>	<p>Приема се за сведение</p> <p>Приема се за сведение</p> <p>Приема се за сведение</p>	<p>решение на органите на ВУ</p> <p>Такава възможност е предоставена в ЗВО. Конкретните форми на сътрудничество са обект на договаряне между ВУ.</p> <p>Защитените специалности се приемат по критерии</p>
6.	<p>Потребител: Molinesia СТАНОВИЩЕ на преподавателите от Катедра „Логика, етика и естетика“, Философски факултет, СУ“Св. Климент Охридски“ проф. д-р Александър Гънгов Ръководител на катедра „Логика, етика и естетика“ ПОК</p>	<p>Предлага се цялостно пренаписване на „Стратегията за развитие на висшето образование“, в който процес да бъдат включени представители на академичната общност при прозрачни условия, тъй като неговите недостатъци са фундаментални, не подлежат на корекция, а налагат изготвянето на изцяло нов документ със следните аргументи:</p> <p>На първо място, неприемливо е, че проект за стратегия не работи с диференциран подход по отношение на идеята за развитие на висшето образование у нас. Липсата на диференциран подход води до липса на единство в целите и функциите, както и в ценностите на хуманитарните, социалните, частнонаучните и техническите специалности</p> <p>На второ място, неприемливо е negliжирането на фундаменталните научни изследвания за сметка на тясно разбраната приложимост. Свеждането на образованието до формиране на компетенции (вж. Дейност 1.1., стр. 51) подменя характера и смисъла на висшето образование и на научното знание. Висшето образование у нас не бива да се редуцира само до пазарно-икономическо развитие за сметка на основните обществени и културни потребности на страната.</p> <p>На трето място, в предложения проект се настоява за провеждане на дигитализация на образователния процес, която обаче изглежда недостатъчно осмислена и необоснована. Предложенията в тази насока</p>	<p>Не се приема</p>	<p>Стратегията е в етап на обществено обсъждане; приемат се предложения за нейното подобряване</p> <p>Представените доводи не съответстват на реалното съдържание на Стратегията, както е представена за обсъждане и не отчитат световните тенденции в развитието на ВО.</p> <p>Отчитайки някои от бележките, в ревизирания вариант на Стратегията са направени редакционни изменения, за да се подчертае значението на фундаменталните</p>

		<p>отново не са съобразени с различните цели на отделните специалности, а почиват на съмнителни констатации за типовете поколения.</p> <p>Също така, проектът не обсъжда базови въпроси като стагнацията на нивата на държавно финансиране на образованието и науката в Р. България. В проекта за стратегия този проблем е само маркиран на отделни места (стр. 17; 29, повторено на 44) без да бъде разгърнат. Това води до неговото подценяване и, в крайна сметка, игнориране.</p> <p>Заложеният резултат по цел 3—увеличено финансиране—по същество не съответства на цел, а на мярка; освен това размерът му е крайно недостатъчен за постигането на реални резултати.</p>		<p>научни изследвания и на ролята на висшето образование за общественото развитие.</p>
7.	Доц. д-р Катя Михайлова, УНСС ПОК	<p>Препоръчва и настоява за пренаписване на Стратегията за развитие на висшето образование 2021-2030 въз основа на:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Обективни данни за състоянието на висшето образование в момента, а не лични мнения; - Реалистични и аргументирани прогнози за развитието на българското образование, а не преводи от европейски и други световни документи; - Мислене за висшето образование като за човешки процес, а не като за технократично краткосрочно мероприятие; - Синхрон на МОН с академичната общност, а не пренебрежително и обидно отношение на МОН към преподавателската колегия. <p>Аргументите са подробно изложени в 22 части на Портала за обществени консултации.</p>	Не се приема	<p>Стратегията е в етап на обществено обсъждане; приемат се предложения за нейното подобряване</p> <p>Представените доводи не съответстват на реалното съдържание на Стратегията, както е представена за обсъждане.</p>
8.	Проф. Веселин Дафов, Философски факултет, Софийски университет "Св. Климент Охридски" ПОК	<p>Предлага Стратегията да посочи ангажиментите, които са в нейната компетенция, а именно: Законодателни инициативи, Бюджетни инициативи и предложения, Системи за контрол и т.н.</p>	Приема се за сведение	<p>Този тип ангажименти са посочени в раздел 8 на Стратегията и в Приложение 1 към нея (колона Инструменти)</p>
9.	Mkrusteva Камара на строителите в България ПОК	<p>Предлага да се направят промени в Закона за висшето образование и в други нормативни документи, които да доведат до :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Промяна на комуникационната структура - Включване на още комуникатори с решаващ глас в досегашната двустранна комуникация „Висше училище – правителство“. <ul style="list-style-type: none"> - Представителите на браншови организации да участват в изготвянето на предложенията за специалностите в университетите, план приема и условията за прием. 	Приема се за сведение	<p>Такива мерки са предвидени в Дейност 1.3</p>

		<p>- Представителите на браншови организации да участват в избора на ректори, декани и колективни органи на управление на ВУ.</p> <p>2. Промяна на рамката за обучение. Разработване на програми за обучение във ВУ, които подготвят висококвалифицирана работна сила, която притежава автономна и дигитализирана конструкция.</p> <p>- Обучение за работа с Изкуствен интелект AI, а също така и необходимостта на специалисти в машинното самообучение (ML). Строителните машини ще работят напълно автономно, като свеждат до минимум нуждата от ръчен труд, което означава нов вид знания и умения за тяхното управление.</p> <p>- Придобиване на умения за управлението на строителните процеси и тяхното администриране през виртуалната реалност.</p> <p>3. Учене през целия живот.</p> <p>- Разработване на стандарти и решения за обучение с цел развитие на професионалната кариера, които са законово регламентирани - сертификати, квалификации, надграждащо обучение. ВУ обучава спрямо стандартите, а браншовите организации издават необходимите документи за квалификация и правоспособност.</p> <p>4. Участие на представители на КСБ и на бизнеса като външни лектори, гост-лектори (предприемачи, инвеститори, инженери). Включване в обучението на експерт-учители, базирани в бранша, наясно с ежедневната работа, ще осигури стимулираща и предизвикателна среда, студентите ще са по-мотивирани и ще научат умения, които са приложими веднага в практиката.</p> <p>5. Разработване на програми за научноизследователска и развойна дейност, в които основни участници са ВУ и браншовите организации По този начин се дава възможност за връзка между наука/докторанти и бизнеса, администрацията, които дават актуални насоки за разработка на докторски тези, включително и по-лесно намиране на финансиране по актуални теми. Иновациите от науката достигат по-лесно до бизнеса и администрацията, модифицира се предлагането през нуждите на бизнеса.</p> <p>Предложенията целят :</p> <p>- за студентите - възвръщаемост на инвестираното време и пари, дори преди завършването на образователната програма, което означава старт на кариерата с удовлетворяващо възнаграждение и условия на работа, позволяващи успешно професионално развитие.</p>	<p>Не се приема</p> <p>Приема се за сведение</p> <p>Приема се за сведение</p> <p>Приема се за сведение</p> <p>Приема се за сведение</p> <p>Приема се за сведение</p>	<p>Браншовите орг-ции имат други функции</p> <p>Такива мерки са предвидени в Дейност 1.2</p> <p>Такива мерки са предвидени в Дейност 1.2</p> <p>Такива мерки са предвидени в Дейности 1.1, 1.3, 7.2 и др.</p> <p>Такива мерки са предвидени в Дейности 1.1, 1.3 и 7.2</p> <p>Такива мерки са предвидени в Дейност 7.3</p>
--	--	--	--	---

		<p>- за ВУ - повече студенти, преподавателски екип от лидери, което ще подобри текущата работа и ще позволи разгръщане на нови възможности в кариерното развитие на научните специалисти и просперитет за университета.</p> <p>- за работодателите - подготвени кадри, които носят маята на знанието и стремежа да се развиват в нелеката професия.</p>		
10.	Висше училище по застраховане и финанси	<p>1. По Мярка 10.3.1 от Цел 10 "Да се въведе законодателю възможност за редовно и дистанционно обучение в ОКС "бакалавър" с продължителност от 3 академични години, като продължителността за дадено професионално направление да е еднаква за всички висши училища".</p> <p>Предлага се да се въведе промяна в посока намаляване на минималния общ хорариум за придобиване на ОКС "бакалавър" от 2 200 часове, заложи в Чл. 6. (1) (Доп. - ДВ, бр. 79 от 2003 г.) от Наредбата за държавните изисквания за придобиване на висше образование на ОКС "бакалавър", "магистър" и "специалист", така че извънаудиторната заетост да се увеличи и учебните планове да се олекотят от аудиторна натовареност за сметка на извънаудиторните дейности.</p> <p>2. По Мярка 4.2.9 от Цел 9 "Стимулиране на привличането на чуждестранни преподаватели в българските висши училища". Предлага се да се изясни ще се налага ли валидирането на тези преподаватели по изисванията на ЗРАСРБ и Правилника за неговото прилагане, ако те вече са придобили ОНС "доктор", НС "доктор на науките" и/или са хабилитирани в съответните чуждестранни университети по техните изисквания или ще бъдат приемани на работа в българските висши училища по решение на академичните им съвети или по някакъв друг ред.</p> <p>3. По Мярка 10.2.1 от Цел 10 се предвижда "Дефиниране на висшите училища и на отделни професионални направления във висшите училища като изследователски въз основа на обективни критерии, като броя на</p>	<p>Приема се за сведение</p> <p>Няма предложение</p>	<p>Промяната в продължителността на ОКС бакалавър изисква и преразглеждане на минималния общ хорариум.</p> <p>Изясняването на тези въпроси трябва да се направи на ниво Правилник или Наредба.</p>

		<p>публикации в реферирани и индексирани издания (вкл. патенти), нормиран спрямо броя на преподавателите.</p> <p>Предлага се критериите за определянето на дадено висше училище (ВУ) или професионално направление (ПН) в неговите рамки като изследователски да се прецизират и разширят. Към предложените критерии за отчитане броя на публикациите спрямо броя на преподавателите предлагаме да се допълнят монографичните изследвания, както и учебниците, които в много случаи съдържат авторски научни постижения или представят и анализират трудовете на авторски колективи от страната и чужбина. Обвързването на обучаването на магистри в дадено ПН с определянето на ВУ или ПН за изследователско трябва да се разшири с обучението на докторанти, тъй като именно те извършват научни изследвания.</p> <p>4. По мярка 10.2.3 от Цел 10 се говори за ”Очертаване в Националната карта за висшето образование на Р България на регионалните потребности от колежи, които обучават само професионални бакалаври”, същевременно в Мярка 10.3.1 се предвижда ”Да се въведе законодателно възможност за редовно и дистанционно обучение в ОКС ”бакалавър” с продължителност от 3 академични години, като продължителността за дадено ПН да е еднаква за всички ВУ в страната”. Ако ОКС ”бакалавър” ще може да се придобива за 3 години, както се придобива и степента ”професионален бакалавър”, в стратегията следва да се изясни каква ще бъде разликата между тези две степени.</p> <p>5. Р2.2 по Цел 2 предвижда ”Визуализация на над 50% от образователните материали”. Счита се, че се налага да се дефинира термина ”визуализация на образователните материали” и едва след това да се обмисли дали да се определи праг от 50% или някакъв друг. Причината за това е, че има много различни възможности за визуализация: анимиране на учебното съдържание, оформянето му като презентации, като файлове със запис на глас и други. По предвиденото прилагане на ”Вградени форми и методи в</p>	<p>Приема се за сведение.</p> <p>Приема се</p> <p>Приема се за сведение.</p>	<p>Конкретният списък от критерии ще бъде по-широк и ще бъде представен за публично обсъждане преди предлагането му за включване в ЗВО.</p> <p>Разликата между двете степени ще бъде заложена в целите и съдържанието на обучението – ОКС „професионален бакалавър“ осъществява тясно специализиращо обучение, а ОКС „бакалавър“ е широко образователна. Към мярка 10.3.1. е добавен текст с пояснения.</p> <p>След приемането на Стратегията ще бъде изготвен План за прилагането ѝ с индикатори, в които тези термини ще бъдат дефинирани.</p>
--	--	--	---	--

		<p>процеса на обучение и в научните изследвания, които използват изкуствен интелект във ВУ, в което се обучават поне 50% от студентите” се счита, че и по тази точка трябва да се обмисли и след това да конкретизира какво се разбира под ”изкуствен интелект” и да се преосмисли прага от 50%, който се залага.</p>		
<p>11.</p>	<p>Marin Bukov, PhD Gordon and Betty Moore postdoctoral fellow, Dept. of Physics University of California, Berkeley 366 LeConte Hall MC 7300, Berkeley, CA 94720-7300</p> <p>Получено по e-mail</p>	<p>Предложенията за промени се отнасят за българските и чуждестранните докторанти, които представляват основата на всяка система за научна и развойна дейност. Обърнато е внимание, че докторантите извършват 80% от всички научни изследвания в научно-развитите страни. Най-модерните грантове за наука (Horison Europe, Horizon 2020 (ERC, MSCA), ВИХРЕН, и т.н.) задължават ръководителите на проекта да включат докторанти в изпълнението -- по този начин се създава висококвалифицирана работна ръка и експерти за потребностите на икономиката</p> <p>Предлага се:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да се въведе възможност за дипломи, издадени или преведени и заверени на английски език, да могат да се признават от български университети, за целите на продължаване на обучението на студенти, без превод и легализация на български език. Нека университетът да запази правото си да провери валидността при съмнение, но да не се натоварват излишно кандидат-студентите с подобна ненужна бюрокрация. - българските университети да издават оригинални дипломи както на български, така и на английски език (за да се спести бюрокрацията с превод и легализация на дипломи). - да се въведе изцяло електронна система за кандидатстване на студенти от чужбина. Обичайна практика в чужбина (САЩ, Германия) е университетът да използва сканирани копия от дипломите за допускане до програмата, а след като студентът вече започне обучението си (т.е. е зачислен успешно), студентът да предостави оригиналната си диплома за сверяване/проверка. 	<p>Приема се</p> <p>Не се приема</p> <p>Приема се</p>	<p>В Дейност 4.2 се включва нова мярка с такава насоченост, като се признават дипломи за завършено висше образование.</p> <p>ВУ могат да издават дипломи на англ. език при поискване</p> <p>В Дейност 4.2 се включва нова мярка с такава насоченост</p>

- изцяло отменяне на таксите за докторантура за студенти от всякаква националност по специалностите, които са обявени за приоритетни или представляват специалности с ниско заплащане на пазара на труда. Нека се даде възможност на факултетите да приемат докторанти на базата на успешно положени изпити в областта, които да се провеждат по електронно за кандидати, живеещи извън България. В противен случай, учените в българските университети и институти не могат да се конкурират с колегите си от чужбина (Германия -- докторантурите са безплатни; САЩ -- докторантурите по STEM-науките са изцяло с пълни стипендии).

Ако пълната отмяна на таксите не може да стане поради финансови причини, то нека поне тези докторанти, назначени и привлечени изцяло с финансиране по научни проекти, да бъдат освободени от всички такси (грантовете за наука не покриват таксите за докторантура, което прави много трудно привличането/задържането на най-добрите студенти като докторанти по научни проекти).

- да се отменят всякакви прилежащи такси от страна на студента за докторантура (в това число: защита на дисертация, и т.н.). Възможно е това предложение да се въведе само за тези специалности, за които е известно, че не предоставят високо заплащане на пазара на труда. В противен случай, докторантура по физика или химия едва ли ще стане привлекателна за младежите.

- да се въведе безплатен курс по български език за чуждестранните докторанти и постдокторанти (при липса на безплатни възможности за интеграция няма как да се очаква тези млади учени да останат в България след дипломирането си). В момента, в СУ има задължителен курс за всички чуждестранни докторанти на цена 3500 евро, което е крайно неподходящо за докторантите, които дори не могат да получават стипендията по държавна поръчка от 250 евро като граждани на трети за ЕС страни. Обръща се внимание, че курс по български език не е необходим сам по себе си за чуждестранни докторанти по природни науки, от които се очаква да публикуват научни резултати на английски език в международни научни списания с импакт фактор, за да се дипломират.

Да се улесни процесът по кандидатстване за докторанти от страни извън ЕС/ЕИП. Да се създадат правила, цялото кандидатстване (вкл. приемни изпити, проверки/заверки на дипломи и т.н.) да се проведе онлайн в кратки срокове. Да се създадат специални визи за чуждестранни

Приема се частично

В Дейност 6.1 се включва нова мярка за освобождаване от такси на докторантите привлечени с финансиране по научни проекти.

Приема се частично

В дейност 6.1 се включва нова мярка с такова съдържание, но само за приоритетните ПН и защитените специалности

Приема се частично

В дейност 6.1 се включва нова мярка с такова съдържание, но само за приоритетните ПН и защитените специалности

Приема се

В дейност 6.1 се включва нова мярка с подобно съдържание

студенти, които да са безплатни/на символична цена за кандидатите по защитени специалности. Тъй като финансовите условия за стипендия на докторанти по т. 6.1.4. на Стратегията не позволяват да се привлекат млади учени от ЕС, естествената таргет група са младежи с националности извън ЕС; в този случай е необходимо да се създаде улеснена процедура за прием за най-талантливите граждани на страни извън ЕС, които желаят да следват докторантура в България.

Да се отменят изискванията за защита на докторантски дисертации на български език по природни науки, където от докторантите се изисква да публикуват на английски език в списания с импакт фактор. Условието за наличен преводач по време на дисертацията за сметка на докторанта, превод на дисертацията на български език (нещо абсолютно излишно за специалностите по природни науки) и т.н. силно отблъскват чуждестранните кандидат-докторанти. Нещо повече -- ако се организира безплатен регистър, който публикува онлайн дипломни работи на английски език в интернет, ще се подобрят видимостта и имиджът на българските университети и научни институции извън България.

Предлага се:

- обвързване на докторантската стипендия със сумата, необходима за самостоятелен живот на един младеж, съгласно статистиката за стандарт на живота на дадено населено място в България. Мярка 6.1.4 от Стратегията би била подходяща единствено, ако докторантите се освободят от всякакви други такси по време на докторантурата; защото много често тези такси далеч надвишават 150% от минималната работна заплата .
- да се разреши на докторанти да получават допълнително заплащане по научните проекти на техните ръководители: в момента има проблеми с размера на часовите ставки (пример: докторант държавна поръчка работи на 100% работно време за 500лв, което НЕ дава възможност същият докторант да работи пълноценно по научни проекти на ръководителя, където ставката на час по европейски проекти би била в пъти по-висока). Това е сериозен недостатък на сегашното законодателство, което не позволява пълноценната употреба на финансиране по научни проекти (българско и европейско) и отчасти обезсмисля кандидатстването за научно финансиране.

Ако докторантската стипендия по мярка 6.1.4 от Стратегията се обвърже с трудов договор за 100% работно време, без изрично да се обособи правна възможност, докторантите да могат да получават допълнително

Приема се за сведение

Както е посочено по-горе, предлага се премахване на таксите за приоритетни ПН, защитени специалности и докторанти по проекти.

Приема се

С въвеждането на статута на докторанти, финансирани по научни проекти, ще се реши и този проблем

		<p>възнаграждение по научен проект на ръководителя си (ако такава е налично), ще бъде невъзможно назначаването на докторанти по научни проекти. Подобен "параграф 22" съществува в сегашното законодателство: изискването за 100% работно време на докторанта, за да получи държавна стипендия, обезсмисля назначаването на докторанти по научни проекти по програмите на Хоризонт 2020 и Хоризонт Европа (а и ВИХРЕН), защото европейските ставки за докторанти са в пъти по-високи, а ако докторантът се откаже без държавната си стипендия, ще трябва да заплаща непосилни за него/нея такси за докторантура, които не могат да бъдат покрити от финансирането по научния проект. От гледна точка на науката, кандидат-проектите по Хоризонт Европа без участието на докторанти пък не са конкурентноспособни на европейско равнище (назначаването на докторанти е условие за изпълнението на върхови научни проекти).</p> <p>Да се осигури законова възможност за изцяло електронно подаване на документацията на за защита на докторантура и т.н. Пример: дисертационният труд и авторефератът да могат да се подават електронно на английски език. Пример: в момента се изискват редица копия на български и английски език, предоставени лично на електронни преносители -- а модерните компютри вече дори не разполагат с четци за тези преносители.</p> <p>Да се въведат правила, позволяващи да се кандидатства за академични длъжности изцяло електронно, когато кандидатът живее в чужбина. Това включва съответните комисии да могат да вземат решения на базата на сканирани документи, а оригиналите да се изискват чак след успешно премината процедура по кандидатстване, преди подписването на договора. Процедурата да позволява кандидатури изцяло на английски език, за да е достъпно кандидатстването за академични позиции за чуждестранни граждани и българи от чужбина. В момента липсата на възможност за кандидатстване онлайн прави невъзможно привличането на български учени от чужбина.</p>	<p>Приема се за сведение</p>	<p>Кандидаването изцяло по електронен път (онлайн) е възможно и в момента</p>
<p>12.</p>	<p>Асоциация на Физиотерапевтите в България Получено по e-mail и на ПОК</p>	<p>Предлага се: - в Дейност 1.3., Засилване на сътрудничеството между висшите училища, бизнеса и държавата при обсъждането на учебните планове и програми, практическата подготовка и кариерното ориентиране на студентите, след думата „бизнеса“ да се добави „професионалните организации”.</p>	<p>Приема се</p>	<p>Мотивите са основателни</p>

	<p>Мотиви: Основна роля на професионалните организации е да спомагат за споделянето и развиването на професионални знания и умения и да защитават съответните интереси в обществото. Тези организации са запознати с нуждите на пазара на труда от съответните специалисти с висше образование, като в същото време са запознати и с тенденциите в развитието на обучението и/или научно-изследователската дейност. В частност, здравната система е един от големите работодатели и играе сериозна роля на пазара на стоки и услуги. Участието на професионални организации би подпомогнало също развитието на системата за учене през целия живот, осъществяването на интегрирани или междусекторни програми и сертифицирането на умения.</p> <p>- в Мярка 1.3.1 Осигуряване на засилена практическа подготовка на студентите за придобиване на компетентности и качества, търсени на пазара на труда, чрез включване в преподаването на специалисти от практиката, дуално обучение и осигуряване на студентски стажове и практики, след думата „практиката“ да се добави „покриващи предварително определени критерии за квалификация“.</p> <p>Мотиви: Включването в преподаването на специалисти от практиката е резонно и би срещнало широка подкрепа, но би трябвало да се предшества от създаване на критерии, процедури и правила на квалификация, особено за професиите в областта на здравеопазването и в съответствие с европейските стандарти за качество на преподаване от клиничните преподаватели в съответните специалности. В част от случаите специалистите от практиката са неакадемични кадри, следователно тяхната роля и функция би следвало и да е ясно дефинирана и регламентирана в академичните институции за да се постигне висококачествено обучение в приложни знания и умения.</p> <p>- в Мярка 2.1.4 Актуализиране на учебните планове и програми... да се добави: „За регулираните професии в областта на здравеопазването, актуализирането на учебните планове и програми да се извършва в колаборация с утвърдени европейски мрежи за наука и висше образование в съответната специалност“.</p> <p>Мотиви: За да се улесни постигането на съвместимост с европейските системи за висше образование, особено в областта на регулираните професии в здравеопазването, е необходимо сътрудничество с признати европейски мрежи. Като пример може да се даде професията „Физиотерапия“, която е световно призната, представлявана от утвърдени международни („Световна Физиотерапия“ (World</p>	<p>Приема се</p> <p>Не се приема</p>	<p>Мотивите са основателни</p> <p>Такава хармонизация на учебните планове и програми е предвидена като серия от мерки в Дейност 4.2</p>
--	--	--------------------------------------	---

Physiotherapy) и европейски организации. Европейският регион на World Physiotherapy е член на Форума за здравна политика на Европейската комисия (ЕК), като активно си сътрудничи с ЕК за признаване на професионални квалификации, директиви, мобилност, развитие на здравеопазването и информация за вътрешния пазар. Европейският регион съвместно с Европейската мрежа за висше образование по физиотерапия (European Network of Physiotherapy in Higher Education — ENPHE) разработват и редовно актуализират стандарти за обучение, включително ръководство за стандарти за минимално, входно, базисно ниво на образование, компетенции, умения и условия за упражняване на професията „физиотерапевт”.

- в Мярка „10.1.3 Стимулиране на развитието на интердисциплинарни учебни планове и на хибридни специалности, комбиниращи дисциплини от две и повече професионални направления, които се осъществяват от две или повече висши училища”, донякъде е в противоречие с текста от 2Г. Анализ на силните страни и слабостите с възможности за решаването им: ”оптимизиране на учебните планове и обединяване на дублиращи се програми и дисциплини”. Трябва да се отбележи, че в системата на здравеопазването подобен процес трябва да се подложи на строг контрол за да се избегне появата на несвойствени „хибридни” специалности с възможни аргументи - нужда от „комбинирани” специалисти в различни региони на страната.

Асоциацията на физиотерапевтите предлага в Мярка 103.1. Да се въведе законодателно възможност за редовно и дистанционно обучение в ОКС „бакалавър” с продължителност от 3 академични години, да се добави текст „С изключение на специалностите от регулираните професии в областта на здравеопазването“

Мотиви: В Република България обучението на специалистите от професия физиотерапевт“ (НКПД 2264) - кинезитерапевти и рехабилитатори се извършва в ОКС „професионален бакалавър по... ” специалност „Рехабилитатор” с тригодишна продължителност (ниво 6А 180 кредита по ECTS) и ОКС „бакалавър' специалност „Кинезитерапия” с четиригодишна продължителност (ниво 6 Б 240 кредита по ECTS).

Европейската практика в редица страни показва съобразяване и актуализиране на обучението по физиотерапия, като тенденцията за минимално, базово ниво на образованието по физиотерапия, даващо право на упражняване на професията е с въвеждане на минимум четиригодишно ниво. Европейският регион на World Physiotherapy,

Няма конкретно предложение

Не се приема

Продължителност от 3 академични години за ОКС бакалавър ще се въвежда само за специалности, за които има консенсус сред всички ВУ, в които тези специалности се преподават, че това е необходимо и подходящо с оглед съдържанието на обучението в конкретната специалност. Затова не е необходимо уточнение от този тип.

		<p>съвместно с Европейската мрежа за висше образование по физиотерапия са разработили стандарти както за базисно ниво на обучение, така и изисквания за продължаващо обучение. В разработените документи изрично е посочено, че обучението по тази специалност трябва да е „минимум четири годишно образование, като независимо от това трябва да е получена акредитация, позволяваща практикуването на професията”</p> <p>.</p> <p>В момента в шестнадесет (16) страни от Европейския съюз минималното, входно ниво на образование, позволяващо упражняване на професията е 4 години, а в три от тях минималното изискуемо ниво е 5-годишно образование . Развитието на човешкия капитал в системата на здравеопазване е необходимо не само за осигуряване на качествени услуги, но е и от национално значение за страната. Наличните проблеми в системата (нарастващата миграция на здравни специалисти, застаряваща работна сила, твърде малко новонаети лица, които да заместят пенсиониралите се и др.) не трябва да са предпоставка за компромиси с придобиването на качествени функционални умения и познания, напротив, стремежът трябва да е към постигане на компетенции, отговарящи на международни и европейски стандарти.</p>		
13.	Потребител: Fenix ПОК	<p>Предложение по Цел 5. Стимулиране на участието на младите преподаватели:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да се въведе квота или друг вид регламентация, която да ограничава пенсионирания преподаватели или онези, които са на срочни договори, да изземвам всички часове с приоритет, за сметка на което да не се дава възможност на младите и мотивирани хора; - титли като "заслужил професор" да НЕ дават възможността на пенсионирани хора да взимат часове до живот или поне да има ограничение в хорариума, който им се предоставя. Заради подобни преподаватели, не се дава възможност на младите хора да се развиват. Редно е да се възприеме моделът на авторитетните западни университет, в който катедрите говорят за НАСЛЕДСТВО и ПРИЕМСТВЕНОСТ. Следва да се постави въпросът, при положение, че не се дава достъп на младите хора до преподавателската професия, КОЙ ще е този, който ще наследи въпросните „заслужили професори”. 	Приема се за сведение	Конкретните предложения са от компетенциите на ръководствата на ВУ.
14.	От името на Научно технически съюз по транспорта ПОК	<p>Проблемите с липсата на кадри за нашата икономика е все по осезателен. Считаме, че броят на ВУЗ в страната е твърде голям. Необходимостта от търсенето и реализация на възпитаниците на висшите учебни заведения в реалния живот и науката е важен елемент в обсъждания документ, който</p>	Приема се за сведение	Няма конкретни предложения за промени

		<p>ще доведе до подобрене на съществуващото положение. Транспортният сектор изпитва сериозна нужда от квалифицирани кадри, които да се реализират в сектора, а не след завършване на ВУЗ, да търсят работа в чужбина. Да се вземат предвид направените от колегите конструктивни бележки, които ще подобрят проекта на Стратегията. Научно-техническият съюз по транспорта подкрепя проекта на Стратегия за развитие на висшето образование и очаква подобряване в състоянието на сектора.</p>		
15.	<p>Потребител: Ossikovski ПОК</p>	<p>Три предложения за промяна</p> <p>ПРЕДЛОЖЕНИЕ 1 ОТ 3</p> <p>На стр. 31 документът съдържа следното погрешно наблюдение:</p> <p><i>„Държавната субсидия винаги е зависела от броя на студентите в първи курс и не се влияе от намаляването им в по-горните курсове, поради което ВУ нямат финансова причина да задържат студентите чрез завишаване на оценките им“.</i></p> <p>Наблюдението е погрешно, тъй като игнорира заплащането на студентски такси, които през годините са превърнати в основен източник на финансиране на българските ВУЗ чрез механизма за финансиране „на глава“. Пример: ако даден университет обучава 4 випуска, като във всеки випуск се обучават по 1,000 студенти, и ако годишната студентска такса е 800,- лв., то годишният приход на този университет само от студентски такси във 2.-4. курс възлиза на 2,400,000 лв. Това обуславя пряк интерес от задържането на студенти в горни курсове "на всяка цена". След приключване на 4. курс пък интересът е отваряне на възможности за прием в магистърски програми (нов източник на приходи „на глава“), което обуславя нови възможности за користо завишаване на резултати.</p> <p>Тази порочна спирала на занижаване на качеството е пряко следствие от политиките по количеството, които определят механизмите за финансиране на българските ВУ. Настоящата стратегия не решава и говори само декларативно за този системен проблем, решението на който следва да се превърне в първостепенна цел на стратегията – такава в представения документ липсва.</p> <p>Предложение за изменение: параграфът на стр. 31 да се допълни както следва:</p>		

„Държавната субсидия винаги е зависела от броя на студентите в първи курс и не се влияе от намаляването им в по-горните курсове. Същевременно българските ВУЗ ще продължават да бъдат финансово зависими от изкуствено задържане на студенти във 2.-4. курс, както и в МП, поради това, че студентските такси съставляват значителна част от техния бюджет.“

В синхрон с горната промяна – добавяне на мярка 3.2.9: „Разработване на устойчив механизъм за финансиране, който освобождава държавните ВУ от пряка зависимост от наличните бройки студенти в 1.-4. курс“.

ПРЕДЛОЖЕНИЕ 2 ОТ 3

На стр. 43 в SWOT анализа Рейтинговата система е посочена като несъмнено силна страна. Това твърдение не отговаря на част от настроенията в академичния колегиум като цяло.

Рейтинговата система съдържа разнообразни дефекти, най-значимият от които е липсата на механизъм (и дори желание) за обособяване на различни критерии за оценка към социални и хуманитарни направления и изкуства, от една страна, и технически, математически и приложни, от друга. Темата е многократно обсъждана в открити писма, кръгли маси, публикации в пресата и т.н. през последните две години. Нежеланието на авторите на методологията на РСВУ да се съобразят с тези настроения е показателно.

Второ, недоумение продължава да буди изнасянето на дейността по изготвяне на рейтинговата система към неправителствения сектор (институт „Отворено общество“). Не бива да се забравя, че количествените показатели, получени по РСВУ, имат пряко отношение към формули в различни ПМС, които пряко или косвено определят финансирането на държавни висши училища – т.е. към държавни политики. Това показва, че следва да се помисли за мигриране на тази дейност (и съпътстващите я разходи) към една реформирана и засилена НАОА, където е нейното собствено място. По този начин ще бъде избегнато и създаващото се впечатление за дублиране на дейности.

Предложения за изменение:

към Цел 3 (стр. 55) да се добави дейност 3.3.: „Преосмисляне и преработка на съществуващата РСВУ с оглед създаване на равнопоставеност за оценка между социални и хуманитарни направления и изкуства, от една страна, и точни науки, от друга“; към така

Приема се

Изречението на стр. 31 е прецизирано и е добавена нова мярка 3.2.9 в духа на направеното предложение

Не се приема

РСВУ прави класации на ВУ само в дадено ПН. Функционалностите на системата и в момента позволяват на

		<p>формулираната дейност да се посочат мерки, свързани с обособяване на специфични критериални групи за оценка на качеството на ВО в социални и хуманитарни направления и изкуства.</p> <p>Към Дейност 9.2 (стр. 65) да се добави мярка: „Прехвърляне на дейностите по ежегодното изготвяне на РСВУ от институт „Отворено общество“ към НАОА“.</p> <p>ПРЕДЛОЖЕНИЕ 3 ОТ 3</p> <p>Категорично неприемливо е заявеното намерение на стр. 67-68 за свиване на обучението по дадени бакалавърски програми в три години. Това ще доведе до изкуствено разделение между „кратки“ (тригодишни) направления/специалности и „комплексни“ направления/специалности. Автоматичното прилагане на готови външни модели/решения в български условия понякога води до лош резултат, какъвто несъмнено ще бъде случаят.</p> <p>Предложение: мерки 10.3.1 и 10.3.2 да отпаднат.</p>	<p>Не се приема</p>	<p>потребителите да формират собствени специфични класации с избрани от тях индикатори и тежести за всяко ПН отделно. Оценките за качество се дават от НАОА и Дейност 9.2 е насочена към подобряване работата на НАОА.</p> <p>Преминаване към 3-годишен срок на обучение ще се прави само при наличие на коненсус от всички ВУ, обучаващи в съответното ПН</p>
<p>16.</p>	<p>Потребител: доц. д-р Атанас Атанасов, УНСС ПОК</p>	<p>Против предложението проект на Стратегия за развие на висшето образование в Република България за периода 2021-2030 г. Със следните мотиви:</p> <p>1. В проекта за стратегия са цитирани неофициални източници на данни, като www.worldometers.info/population, вместо официалните такива, като НСИ, Евростат и т.н. Това означава, че авторите на тази Стратегия не са особено компетентни в използването на официални данни и цитираните в Стратегията данни не са надеждни.</p> <p>2. Придобиването на ОКС "бакалавър" за 3 години е нереалистично и несериозно, тъй като за 3 години не могат да бъдат придобити дори основните знания и умения от бъдещите висшисти.</p> <p>3. Разделянето на 3 вида - изследователски, образователни и професионални висши училища не е ясно дефинирано, а и липсва обосновка за такова разделяне. Нещо повече, в България има големи ВУЗ-ове, които могат да изпълняват едновременно ролята на изследователски, образователни и/или професионални ВУЗ.</p> <p>Въпреки, че липсват авторите на Стратегията, от нея се забелязва, че те не са компетентни, бъркат елементарни понятия, а предложената</p>	<p>Не се приема</p>	<p>Стратегията е в етап на обществено обсъждане; приемат се предложения за нейното подобряване</p> <p>Представените доводи са едностранчиви и не съответстват на реалното съдържание на Стратегията, както е представена за обсъждане.</p>

		<p>Стратегията е пълна общи приказки и липсва елементарна обосновка и фактология.</p> <p>Предвид гореизложеното, заявявам своята позиция, а тя е твърдо против предложени вариант на Стратегия за развие на висшето образование в Република България за периода 2021-2030 г.</p>		
17.	<p>Доц. д-р Иван Дреновски, преподавател в катедра „География, екология и опазване на околната среда“ на ЮЗУ „Неофит Рилски“ – Благоевград Получено по e-mail</p>	<p>Дейност 10.3 Въвеждане на по-гъвкава система за продължителността на образователно-квалификационните степени „бакалавър“ и „магистър“;</p> <p>Мярка 10.3.1 Да се въведе законодателно възможност за редовно и дистанционно обучение в ОКС „бакалавър“ с продължителност от 3 академични години, като продължителността за дадено професионално направление да е еднаква за всички висши училища в страната.</p> <p>Искам да насоча вашето внимание към Професионално направление (ПН) 1.3 Педагогика на обучението по..., в някои от специалностите на което се подготвят учители по два учебни предмета, т.нар. бинарни или хибридни специалности от типа на Педагогика на обучението по математика и информатика, ПО по физика и химия, ПО по география и история, ПО по биология и география и много други. Друга част от специалностите в ПН 1.3 подготвят учители само по един учебен предмет, най-често изобразително изкуство, музикално изкуство, физическо възпитание, технологии и предприемачество. И в момента съществува неравнопоставеност в нивото на специализирана подготовка на бъдещите учители в тези две групи специалности.</p> <p>Ако подготовката на учители по един учебен предмет би могла да се извърши в рамките на 3 години следване за придобиване на ОКС „бакалавър“, то това е немислимо за бинарните специалности от ПН 1.3. За тях е наложително да се предвиди задължително обучение само в магистърска степен с продължителност 5 години. Само по такъв начин би могло да се гарантира достатъчно високо ниво на подготовка на бъдещите учители в системата на средното образование.</p> <p>В тази връзка предлагам допълнение към текста на Мярка 10.3.1, където да се въведе уточнение, че за бинарните специалности от ПН 1.3, в които се подготвят учители по два или повече учебни предмета, обучението се извършва само в ОКС „магистър“, с продължителност от 5 години.</p>	Приема се за сведение	<p>Преминаване към 3-годишен срок на обучение ще се прави само при наличие на консенсус от всички ВУ, обучаващи в съответното ПН</p>
18.	<p>Наталия Христова Биляна Михайлова Николай Папучиев Тодор Христов Получено по e-mail</p>	<p>Предложената за обществено обсъждане Стратегия за развитие на висшето образование в Република България 2020-2030 очертава редица важни за развитието на университетското образование перспективи, свързани със стимулирането на младите учени, на международното</p>	Приема се за сведение	Липсват конкретни предложения

СУ

сътрудничество. Същевременно обаче в нея се заявяват и немалко тревожни ангажменти.

Четиригодишните бакалавърски програми са организирани така, че студентите да овладяват научни дисциплини. Редуцирането на съдържанието им до три години при намалена аудиторна заетост би изисквало друга, постдисциплинарна организация. Стратегията предполага, че тя би възникнала чрез включването в програмите на курсове от други научни области, например курс по философия в програмите по точни науки, чрез създаване на интердисциплинарни програми и чрез стимулиране на студентите да създават свои комбинации от знания и компетенции. Но сегашните механизми на финансиране и акредитиране възпрепятстват това. Те се основават върху твърдата решетка на професионалните направления, които значително затрудняват на създаването на интердисциплинарни програми.

Механизмите на финансиране придават нулева стойност както на изучаването на курсове от други специалности, така и на преподаването в други факултети. Те обричат на системно недофинансиране програми и курсове, които разширяват възможностите за избор, но биват избирани от сравнително малко студенти, тъй като предлагат по-тясна или по-дълбока специализация. Механизмите на акредитиране са устроени да оценяват образованието тъкмо по научни дисциплини. При това усложняването и учестяването на акредитационните процедури създава значителна административна тежест, която прави нерационално създаването на интердисциплинарни програми, поддържането на широк спектър от избираеми дисциплини и гъвкавото обновяване на програмите. Поради това вътрешно противоречие между целите на Стратегията и механизмите, с които се очаква те да бъдат постигнати, ако не бъде предхождано от радикални реформи във финансирането, прекъсващи зависимостта му от броя на обучаваните студенти, и от радикални реформи в механизмите на оценяване, изоставящи ригидната решетка на професионалните направления, намаляването на срока на обучение в бакалавърските програми ще има разрушителни ефекти. При това те няма да бъдат компенсирани от увеличаването на срока на обучение в магистърските програми, което изглежда по-скоро допуснато, отколкото препоръчано от авторите на Стратегията, особено с оглед на ограничаването на възможностите на студентите да избират магистърски програми в професионални направления, различни от това на бакалавърската им степен (с. 68) и имплицитното съмнение в

ефективността на магистратурите, което личи от предвижданата на с. 56 оценка, която вероятно би послужила като основание за тяхното редуциране.

Механизмът на оценяване на изследователската работа придава необоснована привилегия на публикациите в реферирани и индексирани издания. Това се дължи на допускането, че такива издания преценяват качеството на научните публикации поефективно от самата научна общност. Но това допускане не отчита, първо, че подборът на публикациите в такива издания е пречупен през призмата на икономическите интереси на корпорациите, поддържащи базите от данни, които правят възможно глобалното разпространение или проследяването на цитируемостта на научните публикации. Второ, привилегироването на бази данни като WoS и Scopus не отчита, че публикуването в такива издания изисква социален капитал, какъвто българските учени трудно могат да натрупат поради липсата на адекватно финансиране за участие в международни научни форуми и мрежи. Трето, не е отчетено и негативното въздействие върху публикациите на национален език или по проблематика, представляваща интерес за локални или малки научни общности, които подобна политика на привилегироване обезценява като второкачествени. Посочените проблеми са дотолкова сериозни, че с Препоръка C(2012) 4890 от 17.07.2012 ЕК поиска от държавите-членки да прекратят привилегироването на WoS и Scopus и да преминат към създаване на национални база данни на научни публикации с отворен достъп, а Препоръка (ЕС) 2018/709 от 25.04.2018 г. на ЕК препоръча този процес да бъде завършен до 2020 г. С оглед на това механизмът на оценяване, заложен в стратегията, противоречи на европейските политики в тази област. Поради това би следвало Стратегията да преразгледа привилегироването на корпоративни бази данни, да предвиди създаването на национална база данни от научни публикации и да препоръча съответни корекции в рейтинга на висшите училища и в механизмите на финансирането им. Без такива мерки механизмът на оценяване на изследователската дейност, заложен в стратегията, би компрометирал и разграничението между изследователски и образователни университети, предвидено в нея.

Стратегията предвижда реформите във висшето образование да се осъществяват с изменения в нормативната база и с ограничаване на финансирането на програмите, които не изглеждат ефективни. Но тези

механизми са контрапродуктивни. На първо място, както показва и анализът в самата Стратегия, нормативните промени често се оказват безплодни, както например в случая с обществените настоятелства(с. 15), акредитирането на специалностите (с. 39), атестирането на учените (с. 38), режимът на присъждане на научни степени и звания (с. 37), въвеждането на понятието изследователски университет (с. 16), създаването на центрове за кариерно развитие (с. 14). Причината за това е не в мълчаливото упорство на университетските общности, съпротивляващи се на реформите, а в това, че нормативните изменения не отчитат реалния живот на университетите, както и вече натрупания в тях нематериален капитал от институционална култура и мълчаливи знания. Тъй като не отчита това, стратегията се надява да коригира неефективността на реформите чрез декрет, позовавайки са на последните промени в ЗВО, предвиждащи сключването на договори с ректорите и деканите. Съмняваме се, че въвеждането на тази планова система във висшето образование ще доведе до желаните резултати. Същевременно всяко значително или внезапно изменение в нормативната база увеличава административната тежест върху университетите и учените. Поради това предлагаме МОН да преосмисли нормативните инструменти, които използва, да се фокусира върху стимулирането на добри практики, да гарантира предвидимостта на правилата на работа на университетите, да избягва резки законодателни промени, а когато такива са необходими, да ги подлага на широко обсъждане в научната общност, както и да предвижда достатъчен период на адаптация преди влизането им в сила. На второ място, състоянието на българското висше образование се дължи на хроничното му недофинансиране. Както констатира самата Стратегия (с. 38) трудът на българските учени е се заплаща значително под стойността му. Но достъпът до съвременна техника и научна литература, интегрирането в международни научни мрежи, натрупването на опита и социалния капитал, нужни за публикуването в реферирани и индексирани издания, изискват средства, каквито българските учени са принудени да осигуряват в значителна степен сами. Опитите да бъдат оптимизирани инвестициите във висше образование изострят този проблем, вместо да го решат. Преди всичко, те се основават върху ненадеждна оценка на професионалната реализация на студентите, игнорираща програмите, които предлагат гъвкава специализация, надхвърляща рамките на едно професионално направление. В тази връзка подкрепяме предложението

да бъде създаден фонд, финансиращ участието в международни научни форуми и интегрирането на български списания в глобални бази данни. Същевременно настояваме публичното финансиране на научните изследвания да бъде съобразено с европейската цел от 3% от БВП (вместо 0.27% през 2017 г. при средно европейско ниво от 0.69% по данни на ЕК).

Някои от ангажиментите, поемани със Стратегията, изглежда се основават на една безкритично апликационистка нагласа към новите технологии и необоснован технопрогресистки солуционизъм. До авторите на Стратегията сякаш не са достигнали изводите на съвременните философи на техниката, които критически осмислят нейните не само позитивни, но и негативни измерения. Стратегията сякаш отказва да се вслуша и в предупрежденията на едни от най-влиятелните фигури в ИТ сектора по отношение на проблемите, свързани с бъдещото технологично развитие. На този фон изглежда наймалко озадачаващо, че Стратегията не се фокусира върху развитието на критическите изследвания на дигиталните технологии, а предлага въвеждането във всички учебни планове на всички дисциплини практическо обучение по изкуствен интелект, добавена реалност и т.н. Не по-малко необоснован изглежда и ангажиментът към създаване на нови МООК, разработването на които предполага изразходването на мощен финансов ресурс. Авторите сякаш забравят обезкуражаващите, след началния ентузиазъм, резултати от развитието на тези курсове. Днес вече е ясно, че МООК не само не успяха в опита си да преодолеят социалните неравенства, да осигурят достъп до качествено образование на млади хора от дефаворизираните среди, но процентът на отказали се и отпаднали от тези курсове студенти е в пъти по-голям от присъственото обучение.

Изненадващ изглежда и опитът да се мотивира разширяването на дистанционното обучение през предполагаемото му успешно прилагане по време на коронакризата. Без да оспорваме факта, че дистанционното обучение бе едно от възможните решения на предизвиканата от Ковид-19 криза в образованието, трябва да държим сметка и за онова, което показват студентските анкети в редица страни. Подобно на МООК дистанционното обучение силно демотивира немалка част от студентите. Защото да си студент, както ни казва Джорджо Агамбен, „предполага преди всичко една особена форма на живот, в която слушането на лекции със сигурност е от решаващо значение, като не по-малко важни са и

		<p>постоянните срещи и обмен с други студенти, често идващи от отдалечени места. Всеки, който преподава в университет, е добре запознат с това как се създават приятелства пред очите му и въз основа на различните културни и политически интереси се формират малки научни групи, които продължават дейността си дори след края на учебните занятия. Всичко това, продължило близо десет века, може да изчезне завинаги.”</p> <p>В контекста на очертаните от Агамбен опасности пред съвременния университет твърде тревожно изглежда и планираното в Стратегията намаляване на аудиторните часове за сметка на самостоятелни дейности или групови такива, но вече лишени от този културно-политически субверсивен потенциал, който студентските общности винаги са притежавали.</p> <p>От друга страна, позоваването на спорни от научна гледна точка теории като тази за поколенията Y, Z и т.н., спрямо които поколения се очаква, че университетското образование непрестанно трябва да се адаптира, изглежда най-малкото необосновано в една стратегия за висшето образование. Както изтъква Д. Констанца, днес тези теории се използват най-вече от онези, които искат да ви продадат нещо. Което ни кара да се запитаме какво всъщност иска да ни продаде Стратегията? Надяваме се, че не очаква от нас да платим високата цена на забравата каква е ролята и функцията на образованието. Защото смисълът на образованието е не само в това да подготви младите хора за бъдещата им професионална реализация, а и както ни казва Х. Арент, да ги научи, препредавайки им миналия културен опит, какво представлява този винаги по-стар от тях свят, но не за да ги индоктринира, а за да могат те на свой ред да го обновяват, да го спасят от разрухата, на която той без тях е обречен. В заключение настояваме стойността на висшето образование да не бъде свеждана до инвестиции в работна сила или човешки капитал, както прави сегашната стратегия.</p>		
19.	<p>Становище на Философския факултет на Софийския университет Получено по e-mail</p>	<p>Проектът за стратегия издига претенцията, че застъпва единството между науката, образованието, технологията, икономиката и пазара в контекста на европейските и глобалните стандарти. В него се настоява, че образованието у нас трябва да се съобразява с тези стандарти, а образователните процеси и дейности да удовлетворяват пазарните и икономически потребности, тъй като това би довело до обществено благоденствие.</p>	<p>Приема се частично</p>	<p>В ревизирия вариант на Стратегията са направени редица редакционни изменения, за да се подчертае значението на фундаменталните</p>

Обществената отговорност на висшето образование у нас обаче в никакъв случай не може да се редуцира само до пазарно-икономическото развитие на Република България, а трябва да приоритизира на първо място научните, културните и същински обществените потребности на нашата страна, в контекста на Европейския съюз и ценностите на културния и социалния плюрализъм. Всичко това е твърде слабо застъпено в проекта за стратегия. Документът се основава на Анализ на средата, в който правилно са идентифицирани някои важни предизвикателства пред висшето образование в България, свързани с научните изследвания, подкрепата за (младите) изследователи (2В.11, 12), и до все по-голямата несигурност на работните места днес (2Б.1).

При все това, проектът страда от съществени пропуски в идентифицираните предизвикателства, и още по-важно – от съществени недостатъци на ниво методология и концепция.

I. Пропуски в идентифицираните предизвикателства

Сред водещите предизвикателства, възникващи от фактори, външни за системата на висшето образование в Р. България, следва да се посочат: {ново 2Б.1.} Стагнация на нивата на държавно финансиране на образованието и науката в Р. България. За последните години това е по-малко от 0.7% от БВП (данни на Евростат), по който показател България консистентно се нарежда на предпоследно място в ЕС.

Това предизвикателство има дълбока и трайна значимост за огромна част от слабостите на и опасностите пред пред българското висше образование. В проекта за стратегия то просто е маркирано между другото на отделни места (стр. 17; 29, повторено на 44). Заложеният резултат по цел 3, увеличено финансиране, по същество не е цел, а мярка, а размерът му е крайно недостатъчен за постигането на реални резултати.

(ново 2Б.2.) Продължаващ спад в общото качество на средното образование в Р. България, и едновременно с това – нарастване на образователните неравенства сред учениците.

Това предизвикателство има за резултат недобрата подготовка на кандидат-студентите, както и хетерогенния състав на постъпващите студенти (предизвикателство 2В.8, т. 6, стр. 29).

Недостатъчното финансиране е сред водещите фактори за предизвикателствата пред научните изследвания и подкрепата за изследователите. Ниското ниво и образователните неравенства в

научни изследвания и на ролята на висшето образование за общественото развитие.

средното образование са сред водещите фактори за редизвикателствата с качеството на подготвяните във висшите училища специалисти.

II. Недостатъци на ниво методология

Този изключително съществен документ, апелиращ наред с друго за повишаване ролята на науката за решаване на обществени проблеми (стр. 20), не е подкрепен с научни доказателства и статистически данни. Наблюдават се множество спорни констатации, които обаче са от съществена значимост за обосновката на предлаганите мерки и търсените цели.

Важен пример тук са предполагаемите потребности на съвременното поколение (наричано „дигитално“), от които се извличат съществени заключения за характера на образованието, необходимо днес. Изказаните тук и на други ключови места констатации не са подкрепени с никакви научни свидетелства. Срещат се и твърдения, граничещи с абсурдното, като например: „За представителите на поколение Z и α действителният и виртуалният свят представляват една и съща реалност“ (стр. 22).

III. Недостатъци на ниво концепция

(1) Проектът за стратегия negliжира фундаменталните научни изследвания и

съответно – преподаването на фундаментална наука, за сметка на едно твърде тясно разбиране за практическа приложимост.

Фундаменталните изследвания са съществени както сами за себе си, така и като основа за същински визионерски иновации в областта на практиката. Стесняването основно до приложения означава прилагане на познание, което вече е било разработено другаде. Това поставя българското образование в неконкурентна позиция.

Също така, проектът за стратегия не отчита съществените специфики на природоматематическите, техническите, обществените и хуманитарните науки, всяка от които изисква различен подход, както на фундаментално, така и на приложно ниво. Привилегироването на тясното разбиране за практическа приложимост е особено тревожно що се касае до обществените и хуманитарните науки. Но то би било също така пагубно и за природоматематическите, а и за техническите науки, в тяхната развойна част.

Всичко това създава неблагоприятни условия за изпълнението на една от важните задачи, заложили в проекта за стратегия, а именно – разрешаването на актуалните обществени проблеми на базата на научното познание. Това може стане само при стратегия,

приоритизираща фундаменталните изследвания и предлагаща диференциран подход към научните области според присъщата им специфика, което единствено би създало предпоставки за синергия между тях.

(2) Ако действително е налице „Промяна в ролята, целите и функциите на висшето образование“ (2Б.6), то тя трябва да бъде изведена на едно от челните места сред предизвикателствата.

Но както е разписана в проекта, тази предполагаема промяна е необоснована и потенциално вредна. Задачата на една иновативна стратегия е да формулира мерки не за засилването на подобна тенденция, а за преодоляване на негативните ѝ последици.

Свеждането на образованието до формиране на компетенции (вж. Дейност 1.1., стр. 51) подменя характера и смисъла на научното знание. То също така създава предпоставка за по-некачествен учебен процес, формира тясно профилирани специалисти и най-важно – на свой ред влошава предпоставките за фундаментални научни изследвания (вж. горе).

Проектът за стратегия правилно посочва трудно предвидимата динамика на работните места, както и растящите неравенства в глобален план (стр. 19). Дори само с оглед на тази ситуация, изключително важно е специалистите, подготвяни от висшите училища, да разполагат със солидна основа от фундаментални знания, за да могат креативно да се адаптират към постоянно променящата се среда – и на свой ред активно да я променят.

(3) Проектът за стратегия приписва на висшите училища пасивна позиция, а не акцентира върху активната им роля като генератори на знание.

Така например, твърди се, че преподавателите трябва да се усъвършенстват, но това се разбира не като креативно самоусъвършенстване, а като приближаване към съществуващи стандарти – за да задоволят, от една страна, предполагаемите образователни потребности на обучаващите се, а от друга, да са в състояние да изпълняват функциите си по отношение на външни за образованието стопански субекти.

Особено впечатление прави това във връзка с ролята, която проектът за стратегия като цяло приписва на пазара на труда. Да произвежда кадри за бизнеса не е задача, присъща за държавното висше образование. Особено при днешната крайно променлива динамика на пазарните потребности,

обществената отговорност на иновативното висше образование е не пасивно да ги следва, а да генерира ново знание, което да предвожда тяхното движение.

Нещо повече, редица от предложените мерки крият риска да се деформират до пренасяне на тежестта по обучението на служители, предназначени за частни икономически субекти, върху институции, финансирани с публични средства, каквито са държавните висши училища. Подобни мерки са тези по дейност 7.2 (стр. 62-3), като по-голямото участие на бизнеса в определянето на учебните програми, практическите стажове, дуалното обучение и т.н.

С особена острота тази опасност е засвидетелствана във формулировката на Резултат 2.7. (стр. 69): „Висок дял на практическо обучение, насочено от ясно заявени потребности на бизнеса и предварително договорени работни места“ (срв. стр. 13).

(4) Проектът за стратегия се отнася към дигитализацията на висшето образование твърде едностранчиво. Предполага се, че в една развиваща се технологична инфраструктура водещо за постигането на образователните цели е съобразяването със стандартите на тази среда. Както всяко друго технологично нововъведение, дигитализацията открива множество възможности, но също така крие и своите рискове. Досегашните изследвания в чужбина и у нас на опита на студенти и а с дигиталното образование сочат в най-добрия случай за амбивалентна нагласа спрямо него. Водеща сред причините за неудовлетвореност и на двете страни е, че дигиталното образование често включва онлайн методи, които далеч не и позволяват пълноценна комуникация между участниците в образователния процес.

Нещо повече, изследванията в областта сочат, че дигиталното образование може да създаде предпоставки за по-висока степен на образователно неравенство заради неравните умения и неравния достъп до технически средства и интернет свързаност, както сред учащите, така и сред преподавателите. Това важи с още по-голяма сила в страна като България, в която, както е посочено в проекта за стратегия, нивото на дигитализация е сравнително ниско (стр. 21-22).

Не на последно място, дигиталното образование създава предпоставки за повишаване (вместо заявеното намаляване, стр. 23) на разходите, заради потребността от закупуване на техника и софтуер, както и от заплащане на услугите по поддръжка и постоянен ъпгрейд.

		<p>IV. В обобщение, взети заедно, горните четири изключително съществени концептуални слабости на проекта за стратегия, а именно:</p> <p>(1) пренебрегването на фундаменталните научни изследвания за сметка на тясно разбраната приложимост,</p> <p>(2) свеждането на образованието до формиране на компетенции,</p> <p>(3) подчиняването на образованието и науката на несвойствени за тях цели, както и</p> <p>(4) недостатъчно осмислената дигитализация биха способствали както за нарастване на образователните неравенства вътре в страната, така и за понижаване на нивото на образованието в България спрямо това в страните, продължаващи да развиват класически форми на висше образование и не подчиняващи науката на тясно икономически цели или на едностранчиви разбирания за комплексните процеси на технологичния напредък, както и на инвестиращите значително по-големи финансови средства за обезпечаване на потребностите на висшето образование.</p> <p>Едностранчивата дигитализация на образованието и свеждането на неговия процес до средство за удовлетворяване на потребностите на производството и пазара ограничават, редуцират и възпрепятстват не просто неговата реалност и присъщите ѝ форми, но и самия човек, който е автор и участник в него и като личност, и като член на обществото.</p> <p>С оглед на описаните съществени недостатъци в самата концепция на проекта за стратегия за висшето образование в Република България, изразяваме своето отрицателно становище по него.</p>		
20.	<p>НАЦИОНАЛЕН ЦЕНТЪР ЗА ИНФОРМАЦИЯ И ДОКУМЕНТАЦИЯ Получено по e-mail</p>	<p>1.В Т. 1 АНАЛИЗ НА СРЕДАТА И НА СЪСТОЯНИЕТО НА СИСТЕМАТА НА ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ; 2А. Кратък преглед на напредъка на изпълнението на основните цели на Стратегията за развитие на висшето образование в Република България 2014-2020 г. ; към „По цел 4...“ накрая да се добави:</p> <p>„Принципите на отворената наука все още не са възприети широко от висшите училища. Към настоящия момент съществуват 7 институционални хранилища на научни публикации във висши училища с отворен достъп.“</p> <p>2.В 2В. Предизвикателства, възникващи от процеси вътре в сферата на висшето образование в Р България; 2.11 Недостатъчна подкрепа и недостатъчно развитие на научните изследвания като съставна част от</p>	<p>Приема се</p>	<p>Предложенията допълват с конкретни мерки предложената Стратегия</p>

		<p>висшето образование; Основни предизвикателства, свързани с повишаване на подкрепата и развитието на научните изследвания като съставна част от висшето образование; да се добави т. 6 : „Развитие на политики за отворен достъп до резултатите от научни изследвания, финансирани с публични средства с цел популяризирането им и широкото им използване.“</p> <p>3. В 3.ДЕЙНОСТИ И МЕРКИ ЗА ПОСТИГАНЕ НА ЦЕЛИТЕ НА СТРАТЕГИЯТА; Цел 6. Активизиране на научната дейност във висшите училища; Дейност 6.2 Подобряване на организацията на научно-изследователската дейност във ВУ. Да се добави Мярка 6.2.4: „Стимулиране на отворения достъп до резултати от научни изследвания, финансирани с публични средства чрез публикуване в Българския портал за отворена наука /bpos.bg/.“</p> <p>4. В 3.ДЕЙНОСТИ И МЕРКИ ЗА ПОСТИГАНЕ НА ЦЕЛИТЕ НА СТРАТЕГИЯТА Цел 9. Подобряване на управлението и на системата за акредитация на ВУ, Дейност 9.1. Гарантиране на академичната отговорност и обществения интерес във ВУ да се добави мярка 9.1.6: Развитие и усъвършенстване на системата от регистри за висшето образование, поддържани от НАЦИД, като източник на обективна статистическа информация и инструмент в помощ на формирането на политики и взимането на управленски решения относно развитието на висшето образование.</p>	<p>Приема се</p> <p>Приема се</p> <p>Приема се</p>	
21.	<p>проф. д-р Владя Борисова Получено по e-mail</p>	<p>Актуалните предизвикателства, пред които дигиталната трансформация изправи системата на висшето образование се появиха в множество направления, които допълнително засилиха необходимостта от насочване на вниманието и сериозна работа по въпросите на интелектуалната собственост, както в процеса по обучение, така и в научноизследователската дейност, провеждани във висшите учебни заведения, най-малкото защото самите дигитални технологии са интелектуална собственост. Интелектуалната собственост има основно значение, водеща роля и при стопанската реализация на научните резултати на университетите. Интелектуалната собственост на университетите е законодателно уредена в ЗВО, но предложеният проект за Стратегия 2021-2030 не я предвижда, нито като дейност, нито като мярка за постигане на заложените цели въпреки, че съществуващите в документа позиции, неизменно изискват това. В тази връзка,</p>		

	<p>интелектуалната собственост следва да намери своето място в Стратегия 2021-2030 в следните направления:</p> <p>1. По отношение въпросите свързани с учебната дейност в университетите</p> <p>Предвиденото онлайн обучение и преминаването към разработването на звукови и визуални дигитални ресурси за целите на учебния процес в университетите, изисква регулиране на множество въпроси, свързани с интелектуалната собственост. Безспорен аргумент в тази насока е обстоятелството, че самите дигитални технологии са обекти на интелектуална собственост, такива са и средствата за провеждане и реализиране на самата дигитална трансформация като интернет на нещата, блокчейн технологиите, виртуалната реалност, 3 D принтирането и т.н. В хода на дигитална трансформация към онлайн обучение се създават нови обекти на интелектуална собственост, това са всички дигитално представени учебни материали, вкл. и целевата игровизация, приложима по определени учебни програми, вкл. и 3 D визуализацията на учебния материал; дигиталните библиотеки за споделяне на дигиталните ресурси. Сравнително традиционния пазар за издаване на учебници, учебни помагала и научни публикации, използван преди дигиталната трансформация, изисква да бъдат уредени и въпросите на интелектуалната собственост при онлайн достъпа, както и по отношение на процесите по издаване и разпространение на електронни издания на учебни и научни публикации.</p> <p>Интелектуалната собственост следва да е предвидена като сериозна мярка в Стратегия 2021-2030 и поради обстоятелството, че дигиталното обучение дава възможност за интерактивност, което означава, че обучаваните не са само потребители на дигитални обекти, но и участват в тяхното създаване и то в самия процес на обучение, което повдига още по-комплексни въпроси, свързани с закрилата и управлението на интелектуалната собственост на университетите.</p> <p>Заложеното в Стратегия 2021-2030, участие на представители от бизнеса в процеса по обучение, както и в създаването и актуализирането на учебната документация - учебни планове, учебни характеристики, учебни програми, в съответствие с бизнес практиката, отново поражда неуредени към настоящия момент със стратегическия документ въпроси, свързани с интелектуалната собственост.</p>	<p>Приема се за сведение</p>	<p>Обучението свързано с въпросите на интелектуалната собственост е включено в мярка 7.3.3 като част от предлаганото задължително обучение по иновации и предприемачество.</p>
--	---	------------------------------	--

Предложения по цели, дейности и мерки, залегнали в Стратегия 2021-2030, съгласно коментар по т.1 от Становището

Цел 1. Разработване на устойчив механизъм за осъвременяване на съществуващите и създаване на нови учебни планове и програми

Към дейност 1.1., в мярка 1.1.3. да се добави: „Стимулиране на развитието на ключовите компетентности за учене през целия живот, компетентност по чужди езици, граждански и социални компетентности, общи цифрови компетентности и компетентности по интелектуална собственост“.

Към дейност 1.2., в мярка 1.2.1. да се добави: „Включване във всички учебни планове на дисциплини по нови дигитални технологии като изкуствен интелект, добавена реалност, изкуствена реалност и др. и по интелектуална собственост, като за първите и на практическо обучение, както и на базово обучение за развиване на умения за алгоритмично мислене и решаване на алгоритмични проблеми“.

Към дейност 1.3., в мярка 1.3.3. да се добави: „Стимулиране (включително финансово) на изграждането и поддържането на научни инфраструктури в партньорство с бизнеса за приоритетните специалности, при управление на възникващите права на интелектуална собственост върху научните резултати от това партньорство“.

Цел 2. Въвеждане на съвременни, гъвкави и ефективни форми на обучение

Към дейност 2.1., в мярка 2.1.2. да се добави: „Обучение на преподавателите в умения за обработка на информация, визуална грамотност, решаване на проблеми и мислене на по-високо ниво, ad hoc сътрудничество и дълбоко разбиране на това как технологичните инструменти могат да подобрят процеса на обучение и свързаните с това въпроси на интелектуалната собственост“.

Към дейност 2.3., мярка 2.3.1. да се добави: „Значително увеличаване на програмите за електронно дистанционно обучение, усъвършенстване и актуализиране на учебните програми и платформи за електронно дистанционно обучение, дигитализация на съдържание и създаване на нови интерактивни дигитални ресурси и свързаните с това въпроси на интелектуалната собственост.“

По мярка 2.3.3. да се добави: „Дигитализация на образователния процес при спазване на правата на интелектуална собственост“

По мярка 2.3.7. да се добави: „Обединяване на финансовите и интелектуални усилия на университетите и държавата за създаването на онлайн библиотеки и дигитални ресурси, използвани във всеки момент, включително и в час, при спазване на правата на интелектуална собственост“.

2. По отношение въпросите свързани с научноизследователската дейност (НИД) на университетите
НИД на университетите е най-пряко свързана със създаването, закрилата и управлението на интелектуалната собственост в университетите. Научните резултати от проектите, разработвани по НИД на ниво университет, както и от проектите, разработвани чрез целево финансиране от Фонд „Научни изследвания“ и тези, финансирани по оперативни програми по същество са обекти на интелектуална собственост – научни произведения, изобретения, полезни модели, промишлен дизайн, ноу-хау, търговска тайна и други. Създаването на научни резултати, идентифицирането и закрилата им като обекти на интелектуална собственост, управлението на интелектуалната собственост за целите на стопанската реализация на обектите е сложна система от участници, структурни звена, правоотношения, финансиране и реализиране на приходи, която следва да се структурира и функционално регулира във вътрешно нормативните документи на университетите. Такъв основен документ е т.нар. Политика за интелектуална собственост на университета.
Поради обстоятелството, че научните резултати са интелектуалната собственост на висшето училище и че от стопанската им реализация, чрез технологичния трансфер университетите могат да генерират приходи, съгласно условията и реда в ПМС № 61/ 02.04.20 следва необходимостта Стратегия 2021-2030 да предвижда дейност, стимулираща и гарантираща разработването и прилагането от университетите на Политика за интелектуална собственост и ПМС № 61/02.04.20. Тази дейност следва да е съпътствана от определени мерки за експертна помощ при разработването на Политиката за интелектуална собственост, тъй като тя освен да урежда основните положения, залегнали в специалното законодателство, трябва да отразява и спецификите на научноизследователския профил на висшето учебно заведение – съответно неговата интелектуална собственост.

		<p>Необходимо е в Стратегия 2021-2030 и предвиждането на мерки по специфичните въпроси на интелектуалната собственост, свързани с преподавателската, изследователската и студентската мобилност; съвместните изследователски проекти, на национално и международно ниво; университетските мрежи и други.</p> <p>В допълнение, интелектуалната собственост следва да присъства в Стратегия 2021-2030 и що се отнася до въпросите на интернационализацията на научните резултати и иновации, посочени, като дейности и мерки в документа. Това е така, защото интернационализацията на научните резултати и иновации се осъществява посредством технологичния трансфер, а той е част от въпросите по интелектуална собственост и то в частта, свързана с лицензионни споразумения и ройалтни постъпления за университетите и за държавния бюджет, което има пряко отношение към приложението на разпоредбите на ПМС № 61/02.04.20.</p> <p>Предложения по цели, дейности и мерки, залегнали в Стратегия 2021-2030, съгласно коментар по т.2 от Становището</p> <p>Цел 4. Интернационализация на висшето образование и включване в международни образователни и научни мрежи</p> <p>Към дейност 4.1., мярка 4.1.3. да се добави: „Стимулиране и подкрепа за международното сътрудничество в областта на научните изследвания и участие в международни научни проекти и инфраструктури при спазване на правата на интелектуална собственост върху научните резултати от международното сътрудничество“.</p> <p>Към дейност 4.2., мярка 4.2.1. да се добави: „Повишаване на подготвеността на академичния състав, на служителите в администрацията и на студентите за работа в мултикултурна и многоезикова среда чрез квалификация, особено по ИКТ, интелектуална собственост и чуждоезиково обучение.</p> <p>По мярка 4.2.2. да се добави: „Стимулиране на изготвяне и издаване на учебници, учебни помагала и монографични трудове на чужди езици, при спазване на правата на интелектуална собственост“.</p> <p>Цел 6. Активизиране на научната дейност във висшите училища</p> <p>Към дейност 6.1., мярка 6.1.1. да се добави „Включване в системите за акредитация и атестация на обективни критерии за отчитане на научните и научно-приложните резултати през отчетния период: публикации в реферирани и индексирани списания, привлечени средства от научни и</p>	<p>Не се приема</p> <p>Не се приема</p> <p>Не се приема</p> <p>Не се приема</p>	<p>Това изискване се подразбира</p> <p>Контекстът в мярка 4.2.1 е съвсем различен</p> <p>Това изискване се подразбира</p> <p>Дадени са само примерни критерии; пълният набор от критерии ще бъде изготвен в последващ документ</p>
--	--	--	---	--

		<p>научно-приложни договори, съотношение преподаватели/защитили докторанти, Правилник за интелектуална собственост, реализиран технологичен трансфер, брой на научните резултати с практическа приложимост, размер на портфолиото на интелектуалната собственост на ВУ и др.“</p> <p>По дейност 6.1., мярка 6.1.2. да се добави: „Оформяне на субсидията за изследователските ПН в две ясно обособени части – за издръжка на обучението на студентите и за научни изследвания. Размерът на субсидията за научни изследвания да се определя по обективни критерии за научните резултати, отбелязани през предходен период (публикации, цитати, патенти, свидетелства за регистрация или изобретения в процедура по патентоване, полезни модели, промишлен дизайн, нови сортове растения и породи животни, вкл. ноу-хау и търговска тайна, привлечени средства от научни и научно-приложни договори и др). Субсидията за научни изследвания постепенно да нараства, докато през 2025 г. достигне поне 40 % дял от общата субсидия за изследователските ПН“.</p> <p>По дейност 6.2., мярка 6.2.1. да се добави: „Дефиниране на правила за използването на субсидията за научни изследвания за реализиране на целеви научни програми на ВУ и за стимулиране на преподавателите с високи научни постижения, при отчитане на разпоредбите в Правилниците за интелектуална собственост на ВУ“.</p> <p>По мярка 6.2.2 да се добави: „Стимулиране на кооперирането между ВУ, а също и на ВУ с институтите на БАН за подготовката и изпълнението на общи научни проекти и за съвместно обучение чрез общи магистърски и докторски програми със споделени човешки и материални ресурси, при спазване на правата на интелектуална собственост, съгласно Правилниците за интелектуална собственост на ВУ и БАН“.</p> <p>По мярка 6.2.3.: „ Въвеждане на ефективна, единна за ВО система за превенция и контрол на плагиатството при публикуване на научни трудове и в конкурсите за академично израстване“</p> <p>Към инструмента по мярка 6.2.3. да се добави „Допълване на функциите на НАЦИД и кадрово да се обезпечи неговия състав с експерти в областта на интелектуалната собственост“</p> <p>3. Изграждане на ефективна връзка образование – наука – бизнес За постигането на устойчивост на връзката образование – наука – бизнес е необходимо структурно да се обособи в Стратегия 2021-2030 ролята на</p>	<p>Не се приема</p> <p>Не се приема</p> <p>Не се приема</p> <p>Не се приема</p>	<p>Дадени са само примерни критерии; пълният набор от критерии ще бъде изготвен в последващ документ</p> <p>Това изискване се подразбира</p> <p>Това изискване се подразбира</p> <p>Подразбира се, че допълването на функциите предполага и кадрово обезпечаване</p>
--	--	---	---	--

т.нар. посредник между науката и бизнеса - Офиса за трансфер на технологии (ОТТ). Ролята на ОТТ е съществена, тъй като превежда научния език в научните разработки – обекти на интелектуална собственост на университета на езика на бизнеса – иновации, чрез използване на близки на бизнеса понятия като - икономически показатели, суровини, материали, производствени мощности, пазари, конкурентоспособност и т.н. ОТТ структурно следва да е позициониран в университета, защото именно в университета се провежда НИД, т.е. създава, закриля и управлява интелектуалната собственост - изобретенията, полезните модели, ноу-хау, търговската тайна, промишления дизайн. Основната цел на ОТТ е да идентифицира, предприема действия по закрилата и управлението на интелектуалната собственост на университета за целите на нейната стопанска реализация. ОТТ подпомага университета и изследователите при уреждането на правата на интелектуална собственост и в случаите, в които разработките се създават или развойната им дейност е изнесена във външни за университета инкубатори и лаборатории, включително и в случаите с участие на София Тех Парк. ОТТ е структурата във връзката наука - бизнес, която на практика реализира разпоредбите на ПМС № 61/02.04.20 и без която създадените от университетите научни резултати - обекти на интелектуална собственост, самостоятелно от изследователския състав на университета, чрез колективна НИД на проектен принцип от няколко университета или в условията на университетски мрежи (национални, регионални и международни), не биха достигнали до бизнеса за стопанска реализация и съответно не биха подпомогнали иновационния растеж на националната икономика. Едновременно с това ОТТ обслужва и интересите на бизнеса, като му предоставят патентно защитени иновативни решения за внедряване в производствения процес. Тази свързваща дейност на ОТТ води до развитие на иновационното производство и съответно до икономически растеж – иновационна икономика. ОТТ опосредства и придвижването на научните резултати, които нямат индустриална приложимост, т.е. не са от интерес за бизнеса (но са от институционална полза) към държавните институции по целеви компетенции – например икономически изследвания, социални изследвания и други, които биха подпомогнали държавната администрация при провеждането на съответните политики по сектори.

В този смисъл, ролята на ОТТ е изключително ключова, изисква задълбочени експертни познания по интелектуална собственост, поради което в Стратегия 2021-2030 следва да бъдат предвидени мерки за подготовката на кадри, специалисти по интелектуална собственост, изграждане на система от ОТТ във водещите в НИД университети и идентифициране на водещ ОТТ в областта на интелектуалната собственост, който да оказва експертно и методическо съдействие на останалите офиси за ТТ при осъществяването на дейностите, свързани с интелектуалната собственост и нейната стопанска реализация съгласно ПМС № 61.

Необходимостта от мерки се аргументира и от обстоятелството, че технологичния трансфер е част от управлението на интелектуалната собственост, което е процес от цялостната стопанска реализация на обектите. Познанията за технологичния трансфер сами по себе си не са предпоставка за неговото реализиране в смисъла, залегнал в разпоредбите на ЗВО и ПМС № 61/02.04.20, и следователно няма да доведе до реализирането на търсените положителни икономически ефекти от това на национално ниво.

В допълнение, значението и ролята на интелектуалната собственост, посредством ОТТ е идентифицирана и в изискването по ОП НОИР за наличието на Офиси за трансфер на технологии по проектите за създаване на Центровете за високи постижения и Центровете за компетентност. Компетентността на тези ОТТ е именно да опосредстват стопанската реализация на интелектуалната собственост – научните разработки, създавана от дейността на Центровете за високи постижения и Центровете за компетентност, нейното идентифициране, закрила и управление за целите на технологичния трансфер на национално и международно ниво, включително и за целите на интернационализацията.

По отношение по ОП НОИР, Стратегия 2021-2030 следва да предвижда и мерки за осигуряване на тясно сътрудничество на ОТТ с министерство на икономиката за целевото задоволяване на бизнеса по приоритетните икономически дейности, залегнали в Стратегията за интелигентна специализация.

Предвиждането на целеви дейности и мерки биха осигурили икономически ефективно функциониране на връзката образование – наука – бизнес. В допълнение, ще позволи генерирането на информация за бъдещото стратегическо планиране при определяне на приоритетните

		<p>научни области за развитие на научните изследвания и иновации в съответствие с приоритетните икономически дейности, чрез отчитането на реалните пазарни тенденции, формирани от реализирания технологичен трансфер от университетите.</p> <p>Предложения по цели, дейности и мерки, залегнали в Стратегия 2021-2030, съгласно коментар по т.3 от Становището</p> <p>Цел 7. Изграждане на ефективна връзка образование–наука–бизнес</p> <p>Към дейност 7.3, мярка 7.3.2 да се добави: „Стимулиране на приложни изследователски програми, вкл. и чрез смесено публично-частно финансиране, за развитие на иновации с потенциал за повишаване на конкурентоспособността на българската икономика при уреждане правата на интелектуална собственост на ВУ и прилагане на ПМС № 61/02.04.20“.</p> <p>По мярка 7.3.3. да се добави: „Включване на обучението по иновации, предприемачество и интелектуална собственост във всички академични планове и програми според спецификата на професионалното направление и на образователната степен“.</p> <p>По мярка 7.3.5 да се добави: „Стимулиране на предоставянето от ВУ на консултантски, включително по интелектуална собственост и за целите на технологичния трансфер, и образователни услуги както за фирми, така и за държавни, регионални и други публични структури.</p> <p>Нова мярка 7.3.6. „Стимулиране на ВУ за прилагане на чл. 17. (2), т. 10 от ЗВО – Университетът да има система за защита на интелектуалната собственост, която включва правилник и структура за реализация на резултатите от научните изследвания и на други обекти на интелектуалната собственост, както и за обучение по защита на интелектуалната собственост, чрез целево национално и регионално финансиране (проектно и програмно)“</p> <p>Нов инструмент за мярка 7.3.6. „Национални и регионални програми за развитие“</p> <p>Нова мярка 7.3.7. „ Създаване на система от Офиси за трансфер на технологии (ОТТ) във водещите в научноизследователската дейност университети и идентифициране на водещ Офис за трансфер на технологии в областта на интелектуалната собственост, който да оказва експертно и методическо съдействие на останалите ОТТ при осъществяването на дейностите, свързани с интелектуалната собственост и нейната стопанска реализация по реда на ПМС № 61/02.04.20“</p>	<p>Не се приема</p> <p>Приема се</p> <p>Не се приема</p> <p>Приема се частично</p> <p>Приема се</p> <p>Приема се</p> <p>Приема се</p> <p>Приема се за сведение</p>	<p>Изискването за уреждане на правата на интелектуална собственост на ВУ и спазването на нормативните документи се подразбира</p> <p>Това е съставна част от обучението по иновации и предприемачество</p> <p>Не е необходимо такова специфициране</p> <p>ВУ не може да бъде стимулирано да спазва ЗВО. Но, чрез целево финансиране ВУ може да бъде подпомогнато да реализира програми за защита на интелектуална собственост.</p> <p>Създаването на система от офиси предполага</p>
--	--	---	--	--

		<p>Нов инструмент за мярка 7.3.7. „Национални програми, ОПНО, ОПИК“ Нова мярка 7.3.8. „ Създаване на система за тясно сътрудничество между Офисите за трансфер на технологии във водещите в научноизследователската дейност университети и Министерство на икономиката за целево задоволяване на бизнеса по приоритетни икономически дейности, по отношение на интелигентната специализация и развитието на регионите“. Нов инструмент за 7.3.8. „Национални програми, ОПНО, ОПИК“</p> <p>Цел 8. Повишаване на ролята на ВУ като активен фактор за регионално развитие. Към дейност 8.2, мярка 8.2.5. да се добави: „В силните икономически региони създаване на регионални фондове за развитие на научни изследвания и иновации при спазване на правата на интелектуална собственост на ВУ“. Към инструмент за мярка 8.2.5. да се добави: „Договори за научно сътрудничество, Правилник за интелектуална собственост на ВУ и ПМС № 61/02.04.20“.</p> <p>Цел 10. Подобряване на структурата и ефикасността на висшето образование. Към дейност 10.1, мярка 10.1.4 да се добави: „Доразвиване и обогатяване на системата от национални научни програми за обединяване на капацитета и дейностите на висши училища и научни организации за решаване на обществено значими научни и научно- приложни проблеми при спазване на правата на интелектуална собственост на ВУ“. Към инструмент за мярка 10.1.4. да се добави: „Национални програми ОПНО и Правилниците за интелектуална собственост на ВУ-ща“ По мярка 10.1.5. да се коригира и добави: „Стимулиране на развиването на регионални и на тематични кълъстери между няколко висши училища и фирми за съвместно разработване на обекти на интелектуална собственост и иновации, даващи конкурентно предимство на глобалните пазари при зачитане на интелектуалната собственост на ВУ и тяхната стопанска реализация“. Към инструмент за мярка 10.1.5. да се добави: „Национални програми ОПНО, ОПИК, Правилниците за интелектуална собственост на ВУ-ща и ПМС № 61/02.04.20“.</p>	<p>Приема се</p> <p>Не се приема</p> <p>Не се приема</p> <p>Не се приема</p> <p>Приема се</p> <p>Не се приема</p> <p>Не се приема</p>	<p>сътрудничество с отговорните институции, вкл. с МИ</p> <p>Това изискване се подразбира.</p> <p>Това изискване се подразбира.</p> <p>Не е инструмент</p> <p>Не са инструменти</p>
--	--	--	---	---

		<p>Към дейност 10.2, мярка 10.2.1 да се коригира: „Дефиниране на ВУ и на отделни професионални направления във ВУ като изследователски въз основа на обективни критерии, като броя на публикациите в реферирани и индексирани издания (вкл. обекти на интелектуална собственост), нормиран спрямо броя преподаватели. Например, изследователско ВУ може да е това, в което всички ПН обучават магистри и поне 75% от действащите студенти се обучават в изследователски ПН“.</p> <p>4. Други въпроси свързани с интелектуалната собственост по Стратегия 2021-2030 с отношение към Цел 9 „Подобряване на управлението на ВУ и на системата за оценяване и акредитация“, дейност 9.2. „Превръщане на акредитацията в обективен инструмент на външно оценяване“</p> <ul style="list-style-type: none"> Рейтинговата система на висшите училища следва да отчита и показатели, релевантни към интелектуалната собственост на университетите – авторски и сродни права, софтуерни програми, ноу-хау, търговска тайна, изобретения, полезни модели, промишлени дизайн, марки и други. <p>Стопанската дейност на университетите по отношение използването на интелектуалната им собственост – технологичния трансфер, е също пряко свързана с рейтинговите системи на висшите училища. Тя се регулира с Правилника за наблюдение и оценка на НИД, осъществявана от висшите училища и научните организации, както и на дейността на Фонд Научни изследвания, обн. ДВ. Бр. 54/29.06.2018 и ПМС № 233/10 септември 2016, обн. Дв бр. 73/16.09.2016.</p> <ul style="list-style-type: none"> Оценъчната скала по критерии и показатели на МОН и НАОА следва да се допълни с показатели, като наличието или липсата на Политика за интелектуална собственост на университета и резултатите от нейното прилагане. Въпросите за плагиатство и нарушенията на правата на интелектуална собственост, които са част от компетенциите на Комисията по академична етика /КАЕ/ на МОН, предполагат в нея да бъдат включени и експерти в областта на интелектуалната собственост, с каквито разполага УНСС, като държавен университет. 	<p>Приема се за сведение</p> <p>Приема се за сведение</p> <p>Приема се за сведение</p>	<p>Посочени са само примерни критерии</p> <p>Мотивите са основателни</p> <p>Мотивите са основателни</p> <p>Съставът на КАЕ е регламентиран в ЗРАС</p>
22.	<p>ПРОФ. ДФН АНАСТАС ГЕРДЖИКОВ РЕКТОР НА СУ Получено по e-mail</p>	<p>Проектът на Стратегия за развитие на висшето образование в Република България за периода 2021-2030 г. правилно отразява състоянието на висшето образование, вярно идентифицира проблемите му и в повечето случаи предлага адекватни мерки за решаването им. Предлаганите мерки</p>		

	<p>някаква комбинация от двете? Когато говорим за връзка между висшето образование и пазар на труда за какъв пазар на труда говорим – регионален, национален, европейски или глобален?</p> <p>Отделен проблем е нуждата в Стратегията да се наблегне не само на връзката между бизнеса, образованието и науката, но и между университета и обществото. Както университетите, така и самото общество трябва да се чувстват взаимно ангажирани с общи цели. Никъде в стратегията не се предвижда регламентиране на студентската заетост (при редовна форма на обучение). Множество изследвания, проведени в различни специалности и университети показват, че в средата на обучението си между 1/2 и 1/3 от студентите работят, голяма част от които на пълен работен ден, най-често в области, нямащи общо със специалността им. Очевидна е също така липсата на регулация на редовната студентска заетост в сега действащата нормативна уредба. В други страни-членки на ЕС законодателството предвижда до 20 часа седмично регламентирана студентска заетост. Очевидни са празнотите в нормативната уредба и по отношение на дефинирането на това, какво е стаж.</p> <p>Предложеният SWOT анализ следва да бъде прецизиран. Обикновено SWOT анализът се дава в приложението. На негова база се прави ситуационният анализ и след това функционалният анализ. Не става ясно на каква емпирична база почива предложеният ситуационен анализ. Важно е в Стратегията да бъде включена финансова обосновка на предлаганите дейности и мерки, както и тяхната съотносимост към останалите стратегии и национални програми. Финансирането на предлаганите дейности и мерки остава слабо разработена тема в проекта за Стратегия, като очевидно се избягва поемането на ангажименти (например за % от БВП) и посочването на източници на финансиране. Прехвърлят се на висшите училища неприсъщи за тях дейности и разходи, за които няма инструменти за реализация – за изпълнението на над 50 мерки (или 40 %) основна част от отговорността се вменява на университетите и висшите училища, при положение че инструментите, с които разполагат, са промени в учебните планове и програми или промени в техните правилници.</p> <p>Нужни са разбираемо формулирани и публично оповестени индикатори (качествени и количествени) за отчитане на напредъка по изпълнение на целите. Не става въпрос за стойности на индикаторите, а за обосновката им по отношение на обектите, към които ще бъдат прилагани.</p>	<p>Приема се частично</p> <p>Приема се за сведение</p> <p>Приема се за сведение</p>	<p>обществото и на пазара на труда</p> <p>Отчитайки някои от бележките, в ревизирия вариант на Стратегията са направени редакционни изменения, за да се подчертае значението на фундаменталните научни изследвания и на ролята на висшето образование за общественото развитие.</p> <p>За изпълнението на Стратегията ще бъде предложен конкретен план с конкретни финансови ангажименти. В Стратегията са дадени някои индикативни стойности за увеличаване на финансирането на ВО, но те не изчерпват нуждата от финансова осигуреност на целия наботр от дейности и мерки</p> <p>В плана за изпълнение на Стратегията ще бъдат</p>
--	--	--	---

		<p>учебни материали за сметка на визуалната и звукова информация, които да се превърнат в основни средства за предаване на информация на студентите, като визуалната и звукова информация трябва да предхожда текстовете“ изглежда неоправдано в контекста на данните за увеличаваща се функционална неграмотност.</p> <p>Затова много колеги предлагат да отпаднат текстове като тези на с. 22: „Това, което днес изглежда наложено от извънредна ситуация, може да се окаже масовият световен стандарт през следващите 2-3 години.“ и „Дигитализацията, ако е реализирана правилно и с грижа за студента, може да адресира и един от най-тежките проблеми на съвременното висше образование, а именно да осигури качествено образование при по-малки разходи, които са във възможностите на много по-голям брой студенти с различен социален произход.“</p> <p>4. Конкретни предложения за промени в текста на стратегията:</p> <p>4.1 Един от основните стълбове за развитие на висшето образование е чрез стимулиране на научните изследвания. Научно-изследователската функция на университетите, в частност развитието на фундаменталните научни изследвания, не е ясно разпозната в Стратегията. Затова предлагаме:</p> <ul style="list-style-type: none"> • на с. 26 в „Основни предизвикателства, свързани с промяната в ролята, целите и функциите на висшето образование“, точка 1 да се редактира по следния начин „1) Липса на яснота в стратегическите визии на висшите училища по отношение на основните им функции, свързани с образованието и обучението, с развитието фундаментални и приложни научни изследвания, иновациите и предприемаческите умения“; • на с. 27 в „Основни предизвикателства, свързани с недостатъчната интернационализация на българското висше образование“ да се добави нова точка „2) Ниска интензивност на научните изследвания, които водят до постигане на международно видими резултати“; • на с. 49 в „Приоритетните области за развитие на висшето образование са:“ думите „Развитие на научните и научно-приложните изследвания, иновациите и предприемаческите умения“ да се заменят с „Развитие на фундаменталните и приложни научни изследвания, иновациите и предприемаческите умения“. <p>4.2 На с. 22 наименованията на посочените поколения, с несериозна препратка към страница в Интернет, вместо от областта на социологията,</p>	<p>Приема се</p> <p>Приема се</p> <p>Приема се</p>	<p>всички сфери на живота е неприемлива. Висшите училища трябва да бъдат про-активни в тази сфера, ако искат да бъдат на съвременно ниво. Дадените примери само потвърждават, че към дигитализацията трябва да се подхожда с необходимата доза критичност (тя не е панацея), но не премахват необходимостта от масовото ѝ навлизане във ВО</p>
--	--	---	--	--

	<p>е достатъчно спекулативно, за да няма място в Стратегията, а твърдението „За представителите на поколение Z и α действителният и виртуалният свят представляват една и съща реалност“, ако вярно, описва клиничен проблем, който едва ли може да се реши от стратегия за висшето образование. Същото важи за с. 23. Предлагаме да отпадне класификацията на поколенията и позоваването на нея.</p> <p>4.3 На с. 23 така дефинирани предизвикателствата разглеждат младите като хора със „специални образователни потребности“. По начина, по който е формулирана, точка 1. е силно спекулативна и най-вероятно невярна.</p> <p>4.4 Цели 1 и 2 не може да се разглеждат самостоятелно. Те трябва да станат Дейности от Цел 3 „Повишаване на качеството“. Ако промяната на учебните планове и въвеждането на нови технологии станат цел само по себе си, това крие сериозни опасности от симулиране на дейност и прехосване на обществени средства.</p> <p>4.5 По Дейност 2.3 Използване на образователни форми, методи и технологии, съобразени с особеностите на обучаваната генерация студенти двете мерки Мярка 2.3.3 „Дигитализация на образователния процес“ и Мярка 2.3.4 „Залагане на преобладаваща визуализация на учебния материал. Значително намаляване на текстово-базираните учебни материали за сметка на визуалната и звукова информация, които да се превърнат в основни средства за предаване на информация на студентите, като визуалната и звукова информация трябва да предхожда текстовата“ ще доведат до намаляване на способностите на студентите за самостоятелна работа и противоречат на Мярка 2.1.4., свързана със „засилване ролята на самостоятелните творчески дейности на студентите“. Освен това, в областта на природните науки е изключително важно изграждането на експериментални умения и сръчности у студентите.</p> <p>4.6 Не е нужно в една стратегия да се конкретизират дидактическите методи и средства, както това е направено в Мярка 2.1.4 „Актуализиране на учебните планове и програми чрез засилване ролята на самостоятелните творчески дейности на студентите като подготовка и представяне на критичен анализ по даден проблем, подготовка на</p>	<p>Приема се частично</p> <p>Не се приема</p> <p>Приема се за сведение</p> <p>Не се приема</p> <p>Приема се за сведение</p>	<p>Текстовете са редактирани в предлаганата посока, без да отпадне класификацията на поколенията</p> <p>Точката описва проблем в образователните системи, а не в младите. И този проблем е реален на много места в България. Цели 1 и 2 са обособени, защото системата очевидно изпитва затруднения в тези области, а те са ключови за повишаване на качеството</p> <p>Правилно използваната визуализация допълва текстовата информация и експерименталните занимания. Различните форми за представяне на информация не трябва да се противопоставят, а да се допълват.</p> <p>Тези методи и средства са дадени само като</p>
--	---	--	---

		<p>курсова работа, решаване на практически задачи, участие в научни изследвания и др. подобни, включително и използвайки летния период между две академични години.“ По същия начин не бива в една стратегия да се акцентира само върху един интерактивен метод, както е в Мярка 2.3.6 „Широко въвеждане на преподаването чрез казуси като средство за интензивно обсъждане от страна на студентите на преподаваната материя и развитието у тях на умения за аргументиране, словесно дебатиране и взимане на решения“.</p> <p>4.7 На с. 68 В „Мярка 10.3.2 Да се осигури държавно субсидиране на редовно, дистанционно и задочно обучение в ОКС „магистър“ с продължителност от 2 години, ако то е следнадгражда 3-годишно обучение в ОКС „бакалавър“ в същото професионално направление“ думите „в същото професионално направление“ да отпаднат.</p> <p>4.8 На с. 68 в „Мярка 10.3.3 Чрез национални и/или оперативни програми да се осигури субсидиране за допълнителна квалификация и/или преквалификация, вкл. и чрез завършване на ОКС „магистър“ за лица, които са придобили висше образование преди повече от 10 години (в т.ч. и лица завършили ОКС „магистър“), срокът да се намали на 5 години, защото 10 г. е твърде дълъг срок, който не отговаря на динамиката на съвременното общество.</p> <p>4.9 Заместването на „система“ с „екосистема“ в изрази като „научна и иновационна екосистема“ е на мода напоследък в административните среди, включително в Брюксел, но е необосновано и създава двусмислие.</p> <p>Поради изброените недостатъци някои от факултетите предлагат отлагане на обсъждането на проекта за Стратегия за месец септември, тъй като с нея се предлага кардинална промяна във висшето образование с дългосрочен характер. Много от предложенията ще доведат до съществени последици и е необходимо задълбочено обсъждане от академичната общност. Сега, когато учебната година приключва, няма достатъчно време за сериозно обсъждане на такъв важен документ. Към това предложение те добавят покана към министъра на образованието и науката за обсъждане на проекта за Стратегия с академичната общност на Софийския университет.</p>	<p>Приема се</p> <p>Приема се</p> <p>Не се приема</p>	<p>примери, без да са изчерпателни. Без тези примери, съдържанието на тези мерки би останало неясно за част от аудиторията</p> <p>Ограничението е излишно</p> <p>Ограничението е излишно</p> <p>Изразът „екосистема“ акцентира върху факта, че участват различни типове организации</p>
--	--	--	---	---

23.	СДРУЖЕНИЕ НА УНИВЕРСИТЕТСКИТЕ ПРЕПОДАВАТЕЛИ ПО ФИЛОСОФИЯ В БЪЛГАРИЯ ПОК	<p>Като вземаме предвид важността на изготвената „Стратегия за развитието на висшето образование в Република България за периода 2021-2030 година“ – с направения анализ на реалната ситуация в областта на висшето образование у нас и отчитането на постигнатото, непостигнатото и конкретните затруднения, свързани с реализацията на поставените цели в Стратегията за периода 2014–2020 г., както и с очертаването на насоките за развитие на висшето образование в периода 2021-2030 година, изразяваме следните критични позиции на членовете на Сдружението на университетските преподаватели по философия в България.</p> <p>За целите на висшето образование и пренебрегването на хуманитарното образование. Образованието в областта на хуманитарните и социални науки е в основата на университетското образование, както и на възпроизводството ни като общност, на националната култура и памет, определящи не само настоящето, но и визиите за бъдещо развитие, при това съвсем не само в сферата на образованието. В Стратегията липсват цели, свързани с развитието на образованието и научното изследване в областта на хуманитарните и социалните науки. Като предизвикателство е формулирано пожеланието науката да играе по-съществена роля в решаването на обществени проблеми, без обаче да са посочени конкретни механизми, посредством които това би могло да се случи. Нееднократно сме изразявали позицията си, че дейността на университетите не е обвързана само с умножаване на знанието, а преди всичко с човешко развитие, което е в основата на успешната лична, социална и професионална реализация, както и на постигането на обществено благополучие.</p> <p>В Стратегията в малка степен са отчетени съществените разлики между хуманитарни и социални науки, от една страна, и природни науки, от друга. Смятаме, че развитието на образованието и научното изследване в областта на хуманитарните и социалните науки е съществено пренебрегнато за сметка на вниманието, отделено на дигитализацията на образованието, обвързването на образованието с бизнеса и с пазара на труда.</p> <p>По отношение на насоките за развитие в Стратегията се приема, че те се определят от потребностите на настоящия пазар на труда в България и в голяма степен се диктуват от бизнеса, който е загрижен за осигуряването на нужните му професионални кадри. При това общественият интерес,</p>	Приема се за сведение	Няма конкретни предложения
-----	--	--	--------------------------	-------------------------------

свързан с качествено висше образование, който държавата следва да защитава, остава на по-заден план.

В проекта за стратегия не се предвиждат реални стъпки за внедряване в образователната практика на висшите училища на предвидените в Националната квалификационна рамка на Република България видове знания и умения за ОКС „бакалавър”, ОКС „магистър” и ОНС „доктор”. А именно хуманитарното образование допринася за придобиването на голяма част от предвидените в Рамката знания, умения и компетентности: „широк личен светоглед, надхвърлящ конкретната професионална подготовка”, „формиране и изразяване на собствено мнение по проблеми от обществен и морален характер”, „способност за анализ на възгледи в по-широк обществен контекст”, „способности за критично възприемане, разбиране и изразяване на теории и принципи”, „способности за разбиране на другите и солидарност с тях”, „умения за формулиране на идеи, проблеми и решения пред различни аудитории”, „умения за самостоятелно интерпретиране на придобитите знания” и др.

Съществени недостатъци на предложения за обсъждане документ са свързани с неизяснени основни понятия и необосновани редукиции.

В проекта за Стратегия често се употребява понятието „качество” като цел на висшето образование, без съдържанието на това понятие да е изяснено. То се разбира едностранчиво и се свежда до измерими с конкретни количествени показатели характеристики. При това не става дума за съдържателно разбиране на понятието „качество”, чрез което да се определи типа на образователния продукт, който българските висши училища следва да предоставят.

В текста думите университет и висше училище се употребяват като синоними, но това не се подразбира. Много висши училища са наречени „университети” и „академии”, но при липсата на определение на тези понятия и типа образование, който те предлагат, съвсем не е ясно дали те действително са такива. В документа ключовата дилема за българското висше образование – да бъде университетско или специализирано, не е разгледана, но се приема, че висшето образование у нас няма да бъде от университетски вид, а ще се развива само като професионално. Ранното и тясно професионално специализиране на българското висше образование явно се приема като безусловно правилна държавна политика.

В проекта за Стратегия знанието често се свежда до информация. Това само по себе си е твърде спорно, тъй като далеч не всяка информация се

превръща в знание, включващо осмислянето и оценяването ѝ. В текста образование и обучение се разглеждат като синоними, като не се прокарва принципна разлика между тези свързани, но все пак съществено различаващи се по своите цели дейности: придобиването на базови знания, респ. умения за тяхното прилагане. Нещо повече, ясно проличава тенденцията за свеждане на образованието до обучение. При анализа на обучението вниманието е съсредоточено почти изцяло върху изграждането на способности за боравене с най-съвременните технологии, макар последните да остаряват още докато студентите следват.

Подценяване ролята на фундаменталните знания. Задълбочените фундаментални познания и разбиране във всяка една научна област са в основата на образоваността, а тя именно е условие за креативност, иновация и високи постижения в научното изследване. Смятаме, че в проекта на Стратегия е налице пренебрегване на фундаменталните познания и изследване, без които изобщо не е възможно разработването на продукти, иновации, изобретения, и др., които да се прилагат в практиката.

Ограничаване срока на обучение в ОКС „бакалавър”. Смятаме, че свиването на бакалавърската степен до три години не само ще затрудни придобиването на задълбочени познания и компетенции в съответните научни области и професионални направления, но и ще ограничи възможностите за предлагане на общообразователни дисциплини. Присъствието на такива дисциплини в учебните програми смятаме за наложително и с оглед на все по-ниското ниво на грамотност и обща култура на студентите.

За ролята на дигитализацията във висшето образование. Дигитализацията на висшето образование е важен процес в глобален мащаб, който с бързи темпове променя всички сфери на живота в съвременните общества. Дигитализацията на образованието обаче не би могла да бъде посочена като основна цел на Стратегията, тъй като в сферата на образованието дигитализацията е само средство за постигане на определена цел – образоваността.

Смятаме, че дигитализацията в сферата на образованието е процес, който трябва да бъде внимателно изследван. Авторите на проекта за Стратегия не се позовават на сериозни изследвания, а напълно безкритично приемат дигитализацията на образованието като основна задача в областта на висшето образование. Следствия на такъв прибързан и

неподкрепен с данни от сериозни изследвания подход са следните твърдения на с. 22: „За представителите на поколение Z и α действителният и виртуалният свят представляват една и съща реалност.“; „Дигитализацията, ако е реализирана правилно и с грижа за студента, може да адресира и един от най-тежките проблеми на съвременното висше образование, а именно да осигури качествено образование при по-малки разходи, които са във възможностите на много по-голям брой студенти с различен социален произход“.

Смятаме, че допуснатата размяна на цели и средства трябва да бъде коригирана и следва да се търси баланс между традиционни образователни методи, които залагат на общуване и междуличностен обмен, и възможностите, които предоставят дигиталните технологии. Повишаването на качеството трудно би могло да се съчетае с поевтиняване на образованието. Както красноречиво сочи опита на страните, към които се насочват всяка година голяма част от завършващите средно образование у нас ученици, качествено висше образование е скъпо.

Не веднъж в позиции на Сдружението на университетските преподаватели по философия в България относно състоянието и перспективите на преподаването на философски дисциплини на студенти-нефилософи в страната от 2015 и 2017 г. и относно включването на философски, социални, стопански и правни дисциплини в учебните програми на българските висши училища от 2018 г., а и с Петицията в подкрепа на обучението по хуманитарни и социални науки на студентите-неспесиалисти във висшите училища в България, която инициирахме през 2019 г., сме се опитвали да насочим вниманието към засилващите се тенденции за ограничаване или ликвидиране на преподаването на философски и социални дисциплини в българските висши училища. В тази връзка настояваме за: 1) за по-категоричен ангажимент от страна на държавата и отговорните институции, който да бъде вписан в Стратегията, свързан със стимулиране на изследванията на хуманитарните и социални науки и подкрепа на хуманитарното образование; 2) за гарантиране присъствието на определен минимум от дисциплини от областта на хуманитарните и социални науки в учебните планове на университетите в България, съобразени със спецификата на съответните научни области; 3) за включване на образованието по хуманитарни и социални дисциплини, което предлагат на своите

Приема се за сведение

По посочените точки:
 1) В Стратегията не се прави деление по области – всички области са третирани еднакво.
 2) Това предложение вече е включено като **Мярка 1.2.3**
 3) НАОА оценява целия пакет от дисциплини

		<p>студенти висшите училища у нас, като критерий при оценяването им от НАОА.</p> <p>Ниското заплащане на преподавателския труд в държавните висши училища е основна причина за претоварените хорариуми на преподавателите, които ограничават времето за изследователска дейност.</p>		
24.	„ЕВН България” ЕАД	<p>Становище до Министерство на образованието и науката (МОН):</p> <p>На първо място оценяваме високо, че сред приоритетните области за развитие на висшето образование, заложи в Стратегията, са развитие на научните и научно-приложните изследвания, иновациите и предприемаческите умения на студентите и преподавателите, превръщане на научните изследвания и иновациите в интегрална част от висшето образование. Отново като приоритетна област е и пълноценното използване на научния и иновационния потенциал на висшите училища и повишаване на тяхната роля за ускорено развитие на икономиката и за решаване на важни обществени проблеми на национално и регионално ниво</p> <p>Като важна стъпка за реализацията на поставените цели е увеличаването на държавната субсидия за научноизследователска дейност (като до 2025 г. ще достигне поне 40 % дял от общата субсидия за изследователските професионални направления) и осигуряване на средства за научни изследвания от координирани различни източници.</p> <p>Подкрепяме и дефинирането на приоритетни професионални направления и защитени специалности, които получават по-големи възможности за прием и целево финансиране, поради установени потребности са дефицитни кадри. По информация на МОН е предвидено отпускане на допълнителна стипендия на студентите, избрали обучение по професионалните направления „Електротехника, електроника и автоматика Енергетика „Транспорт, корабоплаване и авиация“ и др.</p> <p>Както е посочено в доклада на министъра на образованието към Стратегията, необходимо е и поставянето на нови цели, съответстващи на актуалните предизвикателства, особено във връзка с ускореното развитие на дигиталните технологии и с интензивната дискусия Б глобален мащаб за целите на висшето образование и за ролята на висшите училища в новите условия. друга цел, която считаме, че трябва да се постави, е приоритетната роля на висшето образование и висшите училища подготвянето на квалифицирани кадри за успешно справяне с предизвикателството на предстоящата трансформация на регионите в преход във връзка с политиката в областта на висшето образование,</p>	Приема се за сведение	Предложените линии за развитие и съответните програми ще бъдат разгледани при подготовката на Плана за изпълнение на Стратегията като възможни инструменти за прилагането ѝ

Европейската комисия предлага конкретни действия на равнище Европейски съюз, подкрепени чрез различни направления на програмите „Еразъм +“ и „Хоризонт 2020“. По-специално Комисията гарантира, че институциите за висше образование трябва да допринасят за иновациите. Считаме, че е необходимо да се предвидят като нови линии за развитие на висшето образование в Стратегията устойчивата мобилност, кръговата икономика, енергийния преход и иновациите в енергетиката, които представляват възможност за подобряване на производителността и стимулиране на екологичния преход.

Европейският зелен пакт, представен от Комисията „Фон дер Лайен“ на 11 декември 2019 г., предвижда амбициозна пътна карта за постигане на неутрална по отношение на климата кръгова икономика, в която икономическият растеж не е зависим от използването на ресурси. Кръговата икономика намалява натиска върху природните ресурси и е предпоставка за постигане на целта за неутралност по отношение на климата до 2050 г. и за спиране на загубата на биологично разнообразие. Половината от общите емисии на парникови газове и над 90 % от загубата на биологично разнообразие, както и недостигът на вода се дължат на добива и преработката на ресурсите. Кръговата икономика ще окаже положително въздействие върху растежа на БВП и създаването на работни места, тъй като прилагането на амбициозните мерки на кръговата икономика в Европа може да увеличи БВП на ЕС с още 0,5 % до 2030 г., като създаде около 700 000 нови работни места, според информацията на Европейската комисия.

ЕВН България“ ЕАД препоръчва създаването на непосредствена връзка между Стратегията за развитие на висшето образование в Република България за периода 2021 — 2030 г. и целите, мерките и инициативите на Интегрирания план в областта на енергетиката и климата на Република България за периода 2021 — 2030 г. В стратегията да се обърне внимание на навлизането на новите технологии в областта на енергетиката и транспорта, постигане целите го пакета „Чиста енергия за всички европейци“ на ЕС до 2030 г., както за развитие на нисковъглеродна икономика в дългосрочен план.

Считаме, че следва да се обърне по-специално внимание на националните научни програми на МОН „Нисковъглеродна енергия за транспорт и живот - EPLUS“ и „Опазване на околната среда и намаляване на риска от нежелани събития и природни бедствия“ за създаване на експертиза с фокус върху съхранението и преобразуването

на възобновяема енергия, водород - базирани технологии и екомобилност, произвеждане на основни и приложни изследвания. Програмите ще се изпълняват за период от 3 до 6 години и са отбелязани в Интегрирания план в областта на енергетиката и климата. Бъдещи форми на образование и обучение да бъдат киберсигурността, широколентовите мрежи с много висок капацитет и изкуственият интелект. Да се насърчи използването на усъвършенстваната платформа за симулиране на киберсигурност за обучение в авиационна, морска и енергийна готовност, с цел повишаване сигурността на системата на вътрешния пазар FORESGHT.

Съгласно Съобщение от 20.05 2020 г. на Европейската комисия до европейските институции относно Европейския семестър за 2020 г., кризата с COVID-19 показва колко е важно всички учащи се да имат равен достъп до дистанционно обучение чрез широколентови връзки и ИТ устройства и да притежават необходимите цифрови умения

Инвестициите в инфраструктура с „голямо социално въздействие” следва да включват всички съответни аспекти на училищата/образователните услуги — от модернизирването на училищните сгради (за да се гарантират енергийната ефективност, хигиената и социалното дистанциране сред учениците) до ИТ оборудването

Подкрепата за придобиването на адекватни умения, по-специално цифрови умения, ще подобри производителността и адаптивността на работната сила, като улесни прехода към по-екологична и по-интелигентна икономика.

С цел стимулиране разходно-ефективно развитие на нисковъглеродните технологии в страната, да се включи и разгледа в стратегията за развитие на висшето образование разработвания на европейско ниво SET план, който насърчава сътрудничеството в областта на иновациите в различните сектори и от Европейския иновационен фонд.

Не на последно място бихме искали да отбележим, че системата на средното образование и системата на висшето са неделими и трябва винаги да бъдат разглеждани като едно цяло. В Стратегията следва да се засили връзката между средното (професионалното) и висшето образование в контекста на предвиждания от Европейската комисия Зелен пакт. Овен това е необходимо да се осъществи плавен преход и активна връзка между отделните образователни степени и бизнеса. Така ще се създаде реална възможност за подпомагане и ориентиране на търсените на пазара специалисти.

		<p>Предложение за допълнение на стратегията в областта на борбата с плагиатството и неакадемичните практики.</p> <p>Съвсем наскоро (с измененията в ЗРАСРБ от 2018г.) българската държава за пръв път обърна внимание на този изключително притеснителен проблем на българската академична система. Създаването на Комисията по академична етика е огромна стъпка напред в идентифицирането на плагиатството като основен научен проблем, но далеч не е достатъчно, Защото тя има компетентността да се бори с неговите последици, но не и с първопричините за появата му, т.е. системата трябва да се настрои да търси превантивен ефект още преди да се е стигнало до тежки, фрапантни нарушения.</p> <p>В предложената стратегия има два ключови текста в този смисъл:</p> <p>”Мярка 3.2.3 Въвеждане на съвременни средства за превенция и контрол на плагиатството в учебния процес, включително чрез софтуер за проверка за наличие на плагиатство и регламентиране в етичните кодекси на висшите училища</p> <p>”Мярка 6.2.3 Въвеждане на ефективна, единна за висшето образование система за превенция и контрол на плагиатството при публикуване на научни трудове и в конкурсите за академично израстване.</p> <p>Одобряваме тяхното присъствие и предлагаме допълнителен текст, основан на нашия опит и международната практика в борбата с плагиатството в развитите страни в Европа и Северна Америка.</p> <p>Понастоящем в основните курсове на обучение в западноевропейските университети и тези в Северна Америка масово се включва курс по антиплагиатска политика и академична етика при създаване на научните разработки, който формира в студентите и докторантите още с постъпването им в университета необходимите стандарти, на които тяхната работа трябва да отговаря.</p> <p>Поради изложеното, предлагаме да допълните проекта за стратегията в цел 2 „Въвеждане на съвременни, гъвкави и ефективни форми на обучение“ , дейност 2.1 ”Въвеждане на стандарти за добро обучение, ръководени от европейския опит и традиции”, въвеждане на допълнителна мярка 2.1.6. —</p> <p>„Въвеждане в първата година на обучение след средно образование на задължителен курс по опазване на интелектуална собственост и нейната защита и нарушаване, академичното плагиатство и борбата с него,</p>	<p>Приема се, като е добавена тема „научна етика“</p>	<p>Предложението е конкретно и добре мотивирано</p>
--	--	--	--	---

		коректността при цитирането и другите нарушения на академичната етика”.		
26.	Философско-исторически факултет Пловдивски университет	<p>КОМЕНТАРИ И БЕЛЕЖКИ:</p> <p>Конкретните цели за развитие на висшето образование до 2030 г. са: Цел 1. Разработване на устойчив механизъм за осъвременяване на съществуващите и създаване на нови учебни планове и програми Цел 2. Въвеждане на съвременни, гъвкави и ефективни форми и методи на обучение</p> <p>Цел 3. Повишаване на качеството на образованието във ВУ Цел 4. Интернационализация на висшето образование и включване в международни образователни и научни мрежи</p> <p>Цел 5. Стимулиране на участието на младите преподаватели.</p> <p>Цел 6. Активизиране на научната дейност във висшите училища</p> <p>Цел 7. Изграждане на ефективна връзка образование-наука-бизнес Цел 8. Повишаване на ролята на ВУ като активен фактор за регионално развитие</p> <p>Цел 9. Подобряване на управлението на ВУ и на системата за оценяване и акредитация</p> <p>Цел 10. Подобряване на структурата и ефикасността на висшето Образование</p> <p>Цел 1. Разработване на устойчив механизъм за осъвременяване на съществуващите и създаване на нови учебни планове и програми</p> <p>1.1 Утвърждаване на компетентностния подход като приоритетен във висшето образование.</p> <p>1.1.1 Развитие на профилите на компетентностите на всяка специалност от гледна точка на изискванията за успешна личностна и професионална реализация в условията на дигитална трансформация, мобилни общества и динамичен пазар на труда.</p> <p>1.1.2 Постигане на баланс между развитието на когнитивни (включително аналитични и дигитални) и некогнитивни (включително социални и емоционални) компетентности.</p> <p>1.1.3 Стимулиране на развитието на ключовите компетентности за учене през целия живот, компетентност по чужди езици, граждански и социални компетентности, общи цифрови компетентности.</p>		

		<p>1.1.4 Стимулиране на развитието на функционални компетентности и умения за креативно и критично мислене, комуникативност, работа в екип, лидерство, създаване и използване на алгоритми и за кодиране.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Коментар: По точка 1.1 са предвидени единствено като инструмент „Промени в учебните планове и програми“. Тук трябва да разгледа проблема с материалната база на ВУ, а също така и техническата обезпеченост на обучаемите. Мярка 1.1.2 и 1.1.4 не биха могли да се реализират в действителност, само и единствено, чрез промяна на учебните планове и програми. Те са написани абстрактно, без да се посочи стимул за тяхното реализиране. <p>1.2 Засилване на обучението по съвременни дигитални технологии и на междудисциплинарните връзки в учебните планове и програми</p> <p>1.2.1 Включване във всички учебни планове на дисциплини и на практическо обучение по нови дигитални технологии като изкуствен интелект (AI), добавена реалност (AR), изкуствена реалност (VR) и др., както и на базово обучение за развиване на умения за алгоритмично мислене и решаване на алгоритмични проблеми.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Специалностите от направленията с хуманитарен и социален профил да могат да избират какви дигитални и природни науки да изучават студентите с оглед на спецификата на обучението – да имат свобода за моделиране на хибрида между природни и социални науки като част от академичната автономия. • Това изисква допълнения в ЗВО, промени в изискванията при създаване на учебни планове, промени в самите учебни планове и програми. • Не би трябвало договорът между ректора и министъра на образованието да става инструмент за намеса - ако се допусне нарушаване на академичната автономия, това би било е сериозен проблем. <p>1.2.2 Засилване на интердисциплинарния подход при подготовката на учебните планове и програми, и въвеждане на хибридни дисциплини, които включват преподаватели от различни научни области и професионални направления.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Проблемът с интердисциплинарните връзки възниква от професионалните направления, които много често не желаят и не позволяват тази интердисциплинарност. 	<p>Не се приема</p> <p>Приема се за сведение</p> <p>Не се приема</p> <p>Приемат се за сведение</p>	<p>Материалната база е обсъдена в Дейност 2.2, където са посочени редица инструменти за нейното модернизиране и развитие</p> <p>Така е предвидено в тейста на Стратегията</p> <p>С договора Ректорът поема ангажимент за изпълнение на мандатната си програма, използвайки публични средства</p> <p>Няма конкретни предложения</p>
--	--	---	--	--

		<ul style="list-style-type: none"> • Хибридните дисциплини създават друг проблем – хорариум на преподавателите, титulyар на дисциплината, оценяване на студентите и отчитане при атестация или при поредната акредитация. • Включване на дисциплини и на практическо обучение по нови дигитални технологии (AI), (AR), (VR) и др., както и на базово обучение за развиване на умения за алгоритмично мислене и решаване на алгоритмични проблеми, и дисциплини от 1.2.3, плюс спорт в рамката на предложените ОКС „Бакалавър“ в рамките на 3 години би довело до слабо подготвени специалисти в която и да е област. <p>1.2.3 Включване на няколко социални и/или хуманитарни дисциплини (философия, социология, политология, изкуство и др.) в учебните планове на другите професионални направления, както и на уводни дисциплини от точните науки (математика, информатика, природни науки и др.) в хуманитарните и социалните направления.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Да се създаде механизъм – изисквания за броя на дисциплините/часовете от областта на социалните и хуманитарните науки в учебните планове на други професионални направления, като се създаде изискване за прилагане на модул за трансфериране на знания и умения. Това изисква допълнения в ЗВО, промени в изискванията при създаване на учебни планове, промени в самите учебни планове и програми. • Да се съобрази съдържанието на модулите от дисциплини за трансфериране на знания и умения от социалните и хуманитарните науки в зависимост от особеностите на основните знания и професионална квалификация, които се получават. • Да се включат модул/и на социални и/или хуманитарни дисциплини (философия, социология, етнология/културна и социална антропология, политология, изкуство и др.) в учебните планове на другите професионални направления. • Да се включат уводни дисциплини от социални и/или хуманитарни дисциплини в учебните планове и програми на други професионални направления. <p>1.2.4 Осигуряване на подходяща материална база и включване на задължителни часове по спорт във всички учебни планове на ВУ, според тяхната специфика.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ученето през целия живот предполага студенти в по-напреднала възраст за, които спорта не е приоритет, а неприятно или невъзможно поради здравословни причини задължение. 	<p>Приемат се за сведение</p> <p>Не се приема</p>	<p>Няма конкретни предложения за промени в Стратегията</p> <p>Изразът „според тяхната специфика“ позволява да се намери решение</p>
--	--	---	---	---

		<p>1.3 Засилване на сътрудничеството между висшите училища, бизнеса и държавата при обсъждането на учебните планове и програми, практическата подготовка и кариерното ориентиране на студентите.</p> <p>1.3.1 Осигуряване на засилена практическа подготовка на студентите за придобиване на компетентности и качества, търсени на пазара на труда, чрез включване в преподаването на специалисти от практиката, дуално обучение и осигуряване на студентски стажове и практики.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Бизнесът в България в голяма степен е представен от т.нар. „малък бизнес“ в чийто приоритети не влиза обучаването на стажанти. Много от студентите от ПН 2., ПН 3 и др. нямат пряко приложение в бизнеса, а по скоро в държавни или общински институции които нямат капацитет и финансова възможност да взимат стажанти. Например ПН 2.4 Религия и теология –жените обучаващи се в това направление нямат реализация в рамките на БПЦ поради липсващи социални и образователни дейности на църквата и единствено биха могли да продават свещи, което е практикуване на аритметика от 2ри клас а не прилагане на наученото. Археология е друга специалност- студентите са наети като общи работници на разкопки поради лимитирания бюджет за проучванията на археологическия обект. Историците биха могли да намерят стажове в музеи като екскурзоводи, но неплатени защото институциите нямат средства. В повечето случаи стажът, ако се намери такъв, е краткосрочен и в населеното място поради невъзможност от работодателите да заплатят нормално възнаграждение. За краткосрочните стажове друг проблем е заетостта на студентите - над 70% работят по време на следването. По учебен план, ако определена специалност има включен стаж, на студент се дава по 1 лв. на ден, ако не получава стипендия, което поставя ръководителя на стажа или лятната практика в много сложна ситуация да осигури храна, нощувки и т.н. <p>1.3.2 Стимулиране на привличането на представители на бизнеса и на държавната администрация при обсъждането на учебните планове и учебните програми по определени дисциплини.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Добре написано, но неприложимо в много от програмите. Това ще доведе до създаването на безброй комисии, експертни групи и поредните отчети за дейност, без да има реална реализация. Заинтересуваността от страна на бизнеса не винаги е очевидна, особено чрез дейности, подпомагащи образованието. 	<p>Приема се за сведение</p> <p>(както и всички точки по-долу)</p>	<p>Няма конкретни предложения за промени в Стратегията (както и в точките по-долу)</p>
--	--	---	--	--

- Да се произведе обществена необходимост за продължаване на обучението в магистърски степени – магистърската степен след 3-годишно обучение да залегне като изискване към потребителите на кадри и работодателите.

Цел 2. Въвеждане на съвременни, гъвкави и ефективни форми на обучение

2.1.4 Актуализиране на учебните планове и програми чрез засилване ролята на самостоятелните творчески дейности на студентите като подготовка и представяне на критичен анализ по даден проблем, подготовка на курсова работа, решаване на практически задачи, участие в научни изследвания и др. подобни, включително и използвайки летния период между две академични години.

- Това изисква по-голяма натовареност на студентите и преподавателския състав, която не се стимулира и не се отчита. Студентите работят през лятото.

2.1.5 Оценяването на знанията и уменията на студентите не въз основа на възпроизвеждане на запаметеното, а чрез умения за: дебатиране, извършване на научни експерименти или теоретично моделиране, решаване на реални проблеми, дигитална креативност, представяне на информация пред специализирана и неспециализирана аудитория, както и способност: да се вникне в естеството на проблема/темата, да се използват различни дигитални инструменти за ефективно изпълнение на задачите в реалния свят, за оценка на съобщенията във видео форми и др.

- Това поставя пак въпроса как ще се стимулират студентите и преподавателите. По точка 2.1.4 и по точка 2.1.5 бихме могли да видим резултатите по време на кризата на COVID 19. Студентите бяха заринати с безброй проекти, курсови работи, есета и презентации. Това доведе до огромно натоварване от тяхна страна, но не и съществена разлика в качеството на образование. Преподавателите също бяха допълнително натоварени с друг тип обучение, за което те се подготвяха ad hoc, но все още няма реален анализ на положителните и отрицателните страни на това обучение.

2.2 Създаване на материална и финансова база, позволяваща прилагането на съвременни и гъвкави методи на преподаване и изследване.

- Съществуват ли разработени критерии, по които функционират

Националните програми и „Оперативна програма Наука и образование 2021-2027“, чрез които да се изисква и отчита промяната/подобрието на материалната и финансовата база на университетите/университетските звена и които позволяват прилагането на съвременни и гъвкави методи на преподаване и изследване. По какъв начин се заявява връзката между преподаване и изследване и тежестта на изследването при създаването на образователния продукт?

2.3 Използване на образователни форми, методи и технологии съобразени с особеностите на обучаваната генерация студенти.

2.3.2 Осигуряване на систематична технологична подготовка, която да помогне на университетските преподаватели в усвояването на базови и допълнителни технологии за преподаване и изследване.

2.3.3 Дигитализация на образователния процес.

- Дигитализация на образователния процес е много общо формулирана, без да се поставя ясна цел. Дигитализацията не може, и не трябва да се превърща в самоцел, а средство за постигане на цели.

2.3.4 Залагане на преобладаваща визуализация на учебния материал. Значително намаляване на текстово-базираните учебни материали за сметка на визуалната и звукова информация, които да се превърнат в основни средства за предаване на информация на студентите, като визуалната и звукова информация трябва да предхожда текстовата.

- Това е неприложимо за определени дисциплини и ако е доведено до стандарт ще създаде по-скоро проблеми, а не решения. Текстово-базираните учебни материали са задължителни. Студентите са функционално неграмотни и във ВУ това представлява затруднение, защото тепърва усвояват умения за боравене с текст. Алтернативните методи на преподаване прекрасни и интересни, но не винаги приложими.

		<p>2.3.5 Използване на личните мобилни телефони като помощно технологично средство в аудиторията наред с компютъра и таблета.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Техническата обезпеченост на студентите е проблем, който веднага възниква. Това поставя социално по-слабите студенти на втори план, поради лоша или липсваща техническа обезпеченост. <p>2.3.6 Широко въвеждане на преподаването чрез казуси като средство за интензивно обсъждане от страна на студентите на преподаваната материя и развитието у тях на умения за аргументиране, словесно дебатиране и взимане на решения.</p> <p>2.3.7 Обединяване на финансовите и интелектуални усилия на университетите и държавата за създаването на онлайн библиотеки и дигитални ресурси, използвани във всеки момент, включително и в час.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Прекрасна идея, която изисква организация и финансиране за нейното осъществяване. <p>2.3.8 Подпомагане и стимулиране на процеса на разширяване на ролята на преподавателя от предимно лектор и в модератор, който превръща в знание предварително събрана и анализирана от студентите информация по дадена тема.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ролята на преподавателя е да засили интереса към дисциплината и мотивацията за учене. Дали и как ще се прилагат и/или стандартизират и отчитат тези нови форми в образователния процес? <p>2.3.9 Разширяване на участието на изявени практики в академичните часове.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Как ще се осигурят средства за гостуващи лектори? По какъв начин ще се стимулира бизнесът да взема участие в образованието (особено, ако практиците са добре платени и не желаят да изпълняват дейности извън своята сфера на работа)? <p>2.3.10 Прилагане на проектното обучение, включващо динамичен подход в аудиторията, за придобиване на по-задълбочени знания чрез активно проучване на предизвикателствата и проблемите в реалния свят, с фокус върху това, което е ново, активно, полезно и интересно.</p>		
--	--	--	--	--

2.3.11 Предлагање на дистанционни курсеви со отворен достъп за студенти от цял свят

Цел 3. Повишаване на качеството на образованието във ВУ

3.1 Повишаване на ефективността на вътрешните системи за управление на качеството на образованието, научните изследвания и академичния състав.

3.1.1 Основаване на вътрешната система за управление на качеството (СУК) на описание и анализ на ключовите процеси и дейности на висшето училище и тяхната взаимосвързаност и сертифициране на СУК по системата ISO;

- Поредните отчети и таблици, които попълва преподавателския състав.

3.1.2 Преодоляване на формалния характер на атестацията на преподавателите, с цел превръщането ѝ в ефективен стимул за професионално развитие и академично израстване;

- Атестации, акредитации, индивидуални отчети, комисии, решения, анотации на всичко, таблици САНИ, НАЦИД и още много подобни неща превръщат преподавателите в чиновници.

3.1.3 Осигуряване на обвързаност на вътрешната система за управление на качеството с вътрешните правила за работната заплата въз основа на количеството и качеството на преподаването и на научно-изследователската работа на членовете на академичния състав и чрез въвеждане на стимулиращ модел за формиране на работната заплата на преподавателите, с особено внимание към младите преподаватели;

- Това би било прекрасно, но отново възниква въпроса за поредните комисии, правилници и отчети.

3.1.4 Внедряване на система за вътрешни одити по качеството, чрез които се идентифицират слабости и се проследява напредъкът при осигуряване на качеството;

- Поредни отчети .

3.1.5 Въвеждане на механизъм за взимане на решения, свързани с осигуряване на качеството, въз основа на анализирани и

систематизирани данни, получени чрез разнообразни канали за обратна връзка от заинтересованите страни – студенти, преподаватели, административен персонал, работодатели, представители на бизнеса и други външни партньори;

- Да но по какъв начин?

3.1.6 Включване на представители на заинтересованите страни във взимането на решения за повишаване на качеството на образованието.

- Кои са заинтересованите страни и как се определят?

3.1.7 Въвеждане на ефективен механизъм за регулярна студентска оценка на качеството на учебния процес.

- За цялата т. 3 е добре да се обмисли създаването на електронна система, която да се попълва лесно и бързо от преподавателите, студентите, работодателите и други заинтересувани лица.

3.2 Осигуряване на финансово ефективна образователна дейност с високо качество.

3.2.1 Предлагане на бакалавърски и магистърски специалности с динамични учебни планове и програми, адаптирани към потребностите на студентите и пазара на труда и осигуряващи актуални знания и личностни умения в съответствие с европейските стандарти за качество и водещите световни образци.

- Подмяната на една система с друга, заимствана от друга държава е доказано, че за България създава повече проблеми, отколкото решения и това може да се види във всяка една област. За придобиването на какви нови компетенции и професии би могло да става дума, когато Националният класификатор на длъжностите и професиите не се обновява в същността си, а пазарът на труда е структуриран по начин, който трудно позволява навлизането на нови професии.

3.2.2 Осигуряване на реална избираемост на дисциплини и преподаватели от страна на студентите и реално приложение на кредитната система, вкл. при мобилност. В тази връзка, преразглеждане на правилата, които изискват и/или отчитат само часове в задължителни курсове, напр. за обявяване на академични конкурси.

- Да, трябва да има избираемост на дисциплините но за преподавателите остава огромната задължителната аудиторна заетост и

финансовото обезпечаване е другият проблем за специалности с по-малко студенти.

3.2.3 Въвеждане на съвременни средства за превенция и контрол на плагиатството в учебния процес, включително чрез софтуер за проверка за наличие на плагиатство и регламентиране в етичните кодекси на ВУ.

3.2.4 Оценка и преглед на финансовата ефективност на специалностите в ОКС „бакалавър“ и „магистър“.

- Освен финансова ефективност има и обществена значимост. Много често финансовата ефективност особено на хуманитарните и социалните специалности е непряка и е свързана със спестяването на разходи при липсата на трусове, кризи, конфликти, които подлежат на превенция и управление, благодарение на изгражданите в тях знания и умения.

3.2.5 Намаляване на аудиторната заетост и осигуряване на максимална гъвкавост на учебните планове, съобразена с нарасналите възможности на студентите за извънаудиторни дейности и самоподготовка.

- Основен въпрос е разграничаването на Университетите като образователни и научноизследователски. Намаляването на броя на часове не трябва да бъде за сметка на друго, а за сметка на изследователската дейност, ако Университетът е такъв. Да се намалят часове за преподаване, ако се прави НИД, както и че е по-добре вместо да се четат много лекции да се участва в научно-изследователски проекти.

- От една страна, това изискване създава предпоставки за възникването на безброй „домашни“ за студентите. От друга страна, възможностите на студентите за извънаудиторни дейности също се организират, което е допълнително натоварване на преподавателите, което не се отчита.

3.2.6 Регулярно актуализиране и оптимизиране на учебната документация: анотации, квалификационни характеристики, учебни планове и програми на учебните дисциплини в съответствие с развитието на научното знание, потребностите на обществото и за по-рационално използване на всички ресурси.

- Какъв е оптималният период от време, за „регулярно“ актуализиране на учебната документация? Това ще доведе до допълнителни преписи, протоколи, комисии и отчети.

3.2.7 Стимулиране на образователното сътрудничество между БАН и ВУ за развиването на общи магистратури и докторантури, например чрез приемането на национална програма в областта на висшето образование

3.2.8 Осигуряване на детайлна и пълноценна информация и подкрепа на студентите от тяхното посрещане, записване и настаняване, през обучението, до завършването и издаването на диплома.

- Това е задължително, но сега не е регламентирано и много малко от преподавателите или администрацията го осигурява, защото се разглежда като допълнително натоварване. Студентското тяло рядко или непълноценно е привлечено към каузата.

Цел 4 Интернационализация на висшето образование и включване в международни образователни и научни мрежи

4.1 Изграждане на реално функциониращи мрежи между български и чуждестранни висши училища въз основа на съвместно изпълнявани дейности.

4.1.1 Стимулиране на висшите училища за включване и активно участие в инициативата за изграждане на европейски университети.

4.1.2 Разширяване на международното сътрудничество и на академичните партньорства с чуждестранни университети и участие в университетски и научни мрежи

4.1.3 Стимулиране и подкрепа за международното сътрудничество в областта на научните изследвания и участие в международни научни проекти и инфраструктури.

4.1.4 Стимулиране на публикуването на научни статии във водещи международни академични издания и на включването на издаваните в

Република България научни списания в международни бази с данни за научна литература.

- Трябва да се създаде финансов механизъм чрез който да се субсидират издания на ВУ, които в рамките на няколко години могат да влязат в международни бази с данни за научна литература. Създаването на научно издание изисква средства, както и време за осъществяване на целта.
- Изискването за публикуване единствено в платени бази-данни, които са едни и същи за природните, техническите, социалните и хуманитарните науки подкопават работата в научни мрежи и постигане на специфични научни цели.

4.1.5 Стимулиране и подкрепа на участието в специализации и международни форуми и на членството в международни организации.

4.2 Интернационализиране на социалната и образователната среда във висшите училища.

4.2.1 Повишаване на подготвеността на академичния състав, на служителите в администрацията и на студентите за работа в мултикултурна и многоезикова среда чрез квалификация, особено по ИКТ и чуждоезиково обучение.

4.2.2 Стимулиране на изготвяне и издаване на учебници, учебни помагала и монографични трудове на чужди езици.

4.2.3 Разкриване на специалности и програми на чужд език във всички образователни степени за привличане на по-голям брой чуждестранни студенти.

4.2.4 Осъществяване на контакти с българската диаспора и с българските училища в чужбина с цел привличане на студенти от българските общности.

4.2.5 Полагане на грижи за чуждестранните студенти и на студентите от български произход, които са учили и живели в друга държава преди

да се запишат в българско ВУ, от тяхното посрещане, записване и настаняване, през обучението, до завършването и издаването на диплома.

4.2.6 Хармонизиране на учебните планове и програми с тези на водещи чуждестранни университети, обучаващи в сходни професионални направления.

- Това изисква промени в ЗВО, но също и хармонизиране с пазара на труда, който е доста различен в различните европейски страни.

4.2.7 Стимулиране на създаването и подпомагане на функционирането на съвместни образователни програми между български и чуждестранни висши училища, както и на нови форми на образователен обмен в рамките на европейското сътрудничество като двойните и съвместни образователни степени, и други.

4.2.8 Стимулиране на двойното научно ръководство на докторанти с български и чуждестранен научен ръководител.

4.2.9 Стимулиране на привличането на чуждестранни преподаватели в българските висши училища.

4.2.10 Подкрепа за въвеждането на електронната Европейска студентска карта.

4.3 Насърчаване на входящата и изходящата мобилност на преподавателите, студентите и администрацията.

4.4 Подобряване на образа на българското висше образование в чужбина.

4.4.1 Провеждане на активна маркетингова дейност за представяне на българските висши училища в чужбина и особено сред българската диаспора извън политическите граници на страната.

- За това са нужни средства, стратегия и последователност. Българското ВО трябва да се популяризира извън рамките на страната, но не само за българската диаспора, а и за чуждестранни студенти. Българските училища в чужбина могат и подготвят кандидат студенти.

Чуждестранните студенти от ЕС могат да изучават български и да се явят на изпит или да кандидатстват по реда на българските граждани. Промените в ПМС 103 дават нови възможности, новата платформа също, но това не е активна кампания за популяризиране. Трябва да е държавна политика, което е до някаква степен е отбелязано като инструмент Национална програма.

Цел 5. Стимулиране на участието на младите преподаватели

- 5.1 Описаните дейности са възможни, но е не възможно да бъдат осъществени само и единствено промени в правилниците на ВУ.
- Точка 5. 1. , 5.2 и 5.3 би трябвало да са валидни за всички преподаватели защото са в основата на нормален процес на работа.

5.3 Създаване на по-добри условия за работа и заплащане. Точка 5.3 би трябвало да

- Студенти, които са се обучавали в ОКС "бакалавър" в държавна поръчка, при продължаване в ОКС "магистър" в същото висше училище и в същото професионално направление, да си запазват държавната поръчка при наличие на капацитет на съответното професионално направление.

Цел 6. Активизиране на научната дейност във висшите училища

6.1 Стимулиране на научно-изследователската дейност във ВУ.

6.1.1 Включване в системите за акредитация и атестация на обективни критерии за отчитане на научните и научно-приложните резултати през отчетния период: публикации в реферирани и индексирани списания, привлечени средства от научни и научно-приложни договори, съотношение преподаватели/защитили докторанти и др.

- Публикуването само в определени списания поражда проблема с провеждането на международни конференции и публикуването на сборници от тях. Това не се брои като значима научна дейност. Освен това обезсмисля публикуването за много области на български език, който е официален за страната и равнопоставен в ЕС. Конференциите са място на което се изгражда мрежа и контакти. Инструментите посочени „промени в критериите за атестация и акредитация“ не биха могли да предизвикат стимулиране на научно изследователската дейност.

- Ангажираността на преподавателите с административни задължения, високата преподавателска натовареност и ниското заплащане са в основата на проблема.
 - Колко ВУ могат да си позволят творчески платен отпуск за своите служители (sabbatical).
 - Защо са посочени едни и същи реферирани и индексирани бази данни за всички ПН.
 - Колко от по „бедните“ факултети имат средства за международни командировки? Трябва ли университетите да се управляват като фирми с изискване на финансова възвръщаемост при положение, че голяма част от хуманитарните и социалните направления се смятат за „неприоритетни“, независимо, че са с обществено значима роля?
- 6.1.2 Оформяне на субсидията за изследователските ПН в две ясно обособени части – за издръжка на обучението на студентите и за научни изследвания. Размерът на субсидията за научни изследвания да се определя по обективни критерии за научните резултати, отбелязани през предходен период (публикации, цитати, регистрирани патенти, привлечени средства от научни и научно-приложни договори и др). Субсидията за научни изследвания постепенно да нараства, докато през 2025 г. достигне поне 40 % дял от общата субсидия за изследователските ПН.
- Ангажираността на преподавателите с административни задължения, високата преподавателска натовареност и ниското заплащане са в основата.
- НЯМА ОБЕКТИВНИ КРИТЕРИИ.**
- 6.1.3 Анализ на причините за отпадане на докторантите по време на докторантурата, за незавършване на дисертационния труд и за недостигане до защита и взимане на мерки за предотвратяване на тези явления;
- 6.1.4 Регулярно актуализиране на размера на стипендиите на докторантите, като се поддържа на ниво поне 150 % от минималната работна заплата. Въвеждане на национална система за отчитане и контрол на ефективното използване на средствата, отпускани за обучение на докторанти.
- Заплата на асистентите и на гл. ас. е по-ниска от 150 % от минималната работна заплата.

6.1.5 Регламентиране и ресурсно осигуряване на дейността на докторантски училища.

- Очевидно трябва да има финансиране на докторантските училища.

6.1.6 Въвеждане на коефициенти в държавната субсидия, отпускана за обучение в различните образователни степени (напр., 4 за докторант, 2 за магистър и 1 за бакалавър), които да отразяват съществените различия в стойността на обучението в съответната степен.

6.1.7 Регламентиране и ресурсно осигуряване на научна специализация (постдокторантура).

- Това е европейска и световна практика на всякъде, но не и в България – няма регламентирани програми и дейности, свързани с постдокторски научни изследвания в университетите. Това се извършва от някои неправителствени научни организации и фондации, които в България са изключително малко на брой.

Обобщение на Цел 6. Активизиране на научната дейност във висшите училища

За да се постигне активизиране на научната дейност във ВУ са нужни следните мерки:

1. Намаляване на административните задължения на академичния състав.
2. Финансова и логистична подкрепа за издаване на научни издания от ВУ, които да влязат в базите данни, което ще повиши разпознаваемостта на ВУ в световен мащаб. Спорадичното публикуване на определени преподаватели в индексирани списания подпомага популярността на автора, но не и на институцията.
3. Езиково обучение на академичния състав.
4. Средства за конференции. В момента може да се кандидатства към ФНИ за международна конференция и средствата по проекта са 7 000 лв., което е безкрайно недостатъчно за провеждане на конференция, пътни, нощувки и издаване на сборник. Конференциите са места за изграждане на мрежи и споделяне на опит.

Цел 7. Изграждане на ефективна връзка образование–наука–бизнес

7.1 Създаване на система за регулярно актуализиране на учебното съдържание в съответствие с най-новите постижения на науката и технологиите.

7.1.1 Актуализиране на съдържанието на учебните планове и програми, както и на придружаващите ги образователни материали във всички ВУ, така че да съответстват на съвременните научни и технологични знания.

- Тук възниква проблема със специализираната литература, специализациите на преподавателите и отново създава административна работа при отчитането на тази дейност.

7.1.2 Включване на обучението чрез разработване на проекти и решаване на практически задания във всички учебни планове, съобразно тяхната специфика, за изграждане на съответните компетентности у студентите.

- Това се практикува и сега, но ще трябва пак да се опише и отчете, което включва: преработване на учебен план с допълване на тези изисквания, гласуване на катедрено, комисии за качество, факултетен, академичен и после отчет на всички тези дейности комисии и звена.

7.1.3 Създаване във всяко ВУ на система за периодичен преглед, оценка на актуалността и формулиране на предложения за подобряване на учебното съдържание от външни за ВУ специалисти (учени и практики).

- Като идея е добро, но това са поредните комисии и протоколи.

7.1.4 Включване в периодичната атестация на преподавателите на показатели, които обективно отчитат актуалността на преподавания материал от гледна точка на неговото научно и технологично ниво.

- Като идея е добро, но как ще се отчита и кои ще са показателите.

Без ясна рамка ще е поредното словоизлияние.

7.2 Активизиране на партньорството на ВУ с работодателите и държавата в образователната дейност и продължаващото обучение.

7.2.1 Подпомагане на развитието на дуалното обучение във висшето образование и на други форми за съвместно обучение (инкубатори, летни школи, кариерни събития и др.) от ВУ и работодателите.

- Има такива политики в Северна Ирландия за дуални обучения, но там е държавна политика за изграждане на различни форми за съвместно обучение „инкубатори, летни школи, кариерни събития и др.“

7.2.2 По-тясна координация между ВУ, работодателите и държавата за осъществяване на програми за продължаващо обучение, квалификация и преквалификация като основно средство за адаптиране към променящите се изисквания на пазара на труда.

- Такъв тип изискване трябва да се поставя не само пред ВУ, но и пред работодателските организации – те също трябва да имат и да разберат своята отговорност.
- 7.2.3 Стимулиране на привличането на специалисти с богат практически опит като преподаватели в българските висши училища.
- Изискванията за докторат и % хабилитирани преподаватели ще ограничи това начинание
- 7.2.4 Стимулиране на междусекторното кариерно развитие от академична към практическа реализация и обратно.
- Да се регламентират формите на стимулиране.
- 7.2.5 Създаване и подпомагане на дейността на центрове за учене през целия живот към ВУ.
- Да се създадат условия финансови, социални, трудови за учене през целия живот, както и създаване на нормативна рамка и финансиране на дейности по изграждане и функциониране на такива центрове.
- 7.3 Активизиране на партньорството на ВУ с бизнеса и държавата в научните изследвания.
- 7.3.1 Създаване на законова възможност и стимулиране на развитието на докторски програми със смесено финансиране от държавата и бизнеса по теми от интерес за бизнеса.
- Предложението е чудесно, как ще се стимулира създаването и функционирането на връзка между ВУ/предприятие/бизнес?
- 7.3.2 Стимулиране на приложни изследователски програми, вкл. и чрез смесено публично-частно финансиране, за развитие на иновации с потенциал за повишаване на конкурентоспособността на българската икономика.
- Как ще се администрира?
- 7.3.3 Включване на обучението по иновации и предприемачество във всички академични планове и програми според спецификата на професионалното направление и на образователната степен.
- Макар наистина да са полезни знания и умения, свързани с предприемачеството, за част от специалностите приложението би било само формално.
- 7.3.4 Подпомагане и стимулиране на предприемаческата дейност на студентите и преподавателите чрез подходящи академични, организационни и финансови мерки.
- Без финансова подкрепа ще е само теория.

7.3.5 Стимулиране на предоставянето от ВУ на консултантски и образователни услуги както за фирми, така и за държавни, регионални и други публични структури.

- Където е приложимо.

7.3.6 Включване на активностите при ръководство и участие в научно-приложни проекти в критериите за академично израстване и атестиране на академичния състав.

- Стимулирането на научноизследователската дейност е важно начинание, вкл. и при субсидирането на ПН, защото в момента финансирането се извършва на брой студенти.

Цел 8. Повишаване на ролята на ВУ като активен фактор за регионално развитие

8.1. Създаване и използване на национална карта на висшето образование в Република България (НКВОРБ).

8.1.1 Създаване на НКВОРБ, която идентифицира потребностите за развитие на висшето образование по региони и на наличния ресурс от преподаватели и потенциални кандидат-студенти, отчитайки и възможностите за привличане на чуждестранни студенти и на българи живеещи в чужбина.

8.1.2 Използване на информацията от НКВОРБ, работодателите и ресорните министерства за допълнително развиване на системата за контролиран от държавата субсидиран прием в държавните ВУ, в съответствие с националните и регионални потребности и с предвижданията за бъдещо развитие на пазара на труда.

8.1.3 Регламентиране на процедури, чрез които информацията от НКВОРБ да се използва за балансирано развитие на мрежата от висши училища според потребностите на регионите и според реалните възможности.

8.1.4 Създаване на система за периодичен преглед и актуализиране на НКВОРБ с участието на представители на Съвета на ректорите, МТСП, МРРБ, Националното сдружение на общините и национално представителните организации на работниците и служителите и на работодателите.

8.1.5 Системни усилия на национално и регионално ниво за преодоляване на съществуващите реални социални и регионални неравенства в достъпа до ВО, напр. чрез подкрепа на подготвителни курсове за кандидат-студенти сред уязвими групи и в определени региони.

		<ul style="list-style-type: none"> 8.1 Преди 1989 г. беше такава системата и работеше 8.2 Активизиране на партньорството на ВУ с регионалните власти по отношение на интелигентната специализация и развитието на регионите. <ul style="list-style-type: none"> 8.2.1 Подпомагане на подготовката на съвместни стратегически документи за развитие на отделните региони с участието на висшите училища. Развитие на съвместните стратегическите цели в хармонизирани конкретни планове за развитие на регионите и на ВУ. 8.2.2 Стимулиране на участието на ВУ в решаването на проблеми, идентифицирани като приоритетни от регионалните власти чрез целево национално и регионално финансиране (проектно и програмно). 8.2.3 Регламентиране и активизиране на ролята на регионалните ръководства, чрез съветите на настоятелите и други подходящи форми, при подготовката, регулярното проследяване и отчитането на мандатните програми на ректорските ръководства по отношение на съответствието с потребностите на региона. 8.2.4 Подпомагане и стимулиране на развитието на обучителни програми за следдипломна квалификация и преквалификация (учене през целия живот), които съответстват на потребностите на региона. 10.2 Дефиниране на изследователски, образователни и професионални висши училища с ясно очертана специфика <ul style="list-style-type: none"> 10.2.1 Дефиниране на ВУ и на отделни професионални направления във ВУ като изследователски въз основа на обективни критерии, като броя на публикациите в реферирани и индексирани издания (вкл. патенти), нормиран спрямо броя преподаватели. Например, изследователско ВУ може да е това, в което всички ПН обучават магистри и поне 75% от действащите студенти се обучават в изследователски ПН. При избирането на дадено ПН като изследователско да се проведе предварително широко обсъждане на критериите с ясна диференциация между природни и хуманитарни и социални науки. 		
27.	<p>Национално представителство на студентските съвети в Република България</p> <p>ПОК</p>	<p>Считаме, че систематичното място на текстове, които предлагаме следва да бъдат съотносими за т.6, цел 1 в дейностите, мерките и инструментите за постигане на целите на Стратегията за развитие на висшето образование в Република България 2020-2030 година. Нашите предложения са:</p> <p>Мярка 1. Усъвършенстване на механизма за финансиране на спортната дейност във висшите училища.</p>	<p>Приема се</p>	<p>Предложението допълва предложените мерки за постигане на Цел 1</p>

		<p>Мярка 2. Разработване и реализиране на национална програма за популяризиране и развитие на масовия университетски спорт.</p> <p>Мярка 3. Нормативно регламентиране на възможността за назначаване на треньори от и извън щата на преподавателския състав за кадрово укрепване и развитие на спортната дейност във висшите училища.</p> <p>Мярка 4. Определяне на колективни и индивидуални спортове за приоритетни, с особена социална значимост, към които в дългосрочен план да се насочат усилията за финансово и кадрово укрепване на висшите училища и за развитие на подходяща спортна инфраструктура.</p> <p>Мярка 5. Разработване и реализиране на финансово обезпечена 10-годишна национална програма за изграждане и реконструкция на спортни обекти и съоръжения и модернизиране на спортната база във висшите училища, която ежегодно да се актуализира и в която приоритет имат висшите училища, участващи със съфинансиране в реализацията на програмата.</p> <p>Мярка 6. Създаване на система за пряко финансиране на подготовката и участието на шампионите от студентските колективни и индивидуални първенства в националните първенства по съответните видове спорт на Република България.</p> <p>Мярка 7. Въвеждане на национални стипендии за най-изявените спортисти във висшите училища и изготвяне на ясни критерии за тяхното прилагане.</p>		
28.	<p>Лазарин Лазаров Получено по e-mail</p>	<p>ПРИ НЕИЗПЪЛНЕНИЕ НА СЕГАШНАТА, НОВАТА СТРАТЕГИЯ ЗА ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ ПРЕДВИЖДА МИНИМАЛНИ РЕФОРМИ</p> <p>Колективистичният популистки модел на управление на ВУ остава непокътнат</p> <p>Лазарин Лазаров</p> <p>Проектът за нова стратегия за развитието на висшето образование 2021-2030 започва с необективен изопачен преглед на изпълнението на старата.</p> <p>Незначителната промяна в начина на финансиране на ВУ чрез коефициенти за качество, не доведе до търсенето „съществено подобряване на качеството на висшето образование”. НАОА продължава да не прилага ефективна стандартизирана методика за оценяване на</p>	Не се приема	<p>Моделът за избор на ръководни органи отдолу-нагоре не е „уникален“ за България, както се твърди – такава изборност има и в други държави с успешно висше образование (напр. Франция и Израел). Всеки от наложените в света модели за избор на ръководство на ВУ има своите предимства и недостатъци. Например, моделите с назначаване</p>

качеството. Съветите на настоятелите продължават да не изразяват обществените интереси в развитието и управлението на ВУ. Ректорите блокираха предложението за въвеждане на ‘финансови мениджъри’ в ръководствата на вузовете. Уникалният за българското висше образование модел на управление, характеризиращ се с популистка изборност от долу нагоре и недопускане на външни хора, който тласка ВУ да служат на себе си, а не на обществото, остава непокътнат и ще лежи в основата на развитието им и през следващото десетилетие.

Преди формулиране на целите на новата стратегия авторите на проекта отчитат повишената степен на конкуренция от ВУ в държави членки на ЕС и формулират предизвикателства възникнали от процеси вътре в сферата на висшето образование в България. За съжаление, те не се различават много от целите на сегашната стратегия. Защо се оказва че „Изоставане от тенденциите в европейското висше образование и слаба интернационализация на българското висше образование” е възникнало важно предизвикателство след като „Съществено повишаване на качеството на висшето образование и на съвместимостта му с европейските системи за ВО с цел заемане на достойно място в ЕПВО” е основна цел на сегашната стратегия? Защо “все още нито едно българско ВУ не присъства сред първите 500 в престижните рейтинги на университети и до средата на 2020 година нито едно българско ВУ не е част от европейските университетски мрежи”?

В проекта се отчита съществуването на критични негативни нагласи на обществото към ВО, но по-голямата част от тях „несъответствали на реалното положение или били неточни”. Така се бетонира твърдението че броят на ВУ в България не е прекомерно голям. След като не е изпълнена цел 5 на сегашната стратегия „Модернизация на системата за управление на висшите училища” и не е изградена планираната „система за висше образование, способна да се саморегулира съобразно динамиката на обществените процеси”, и след като наново се отчита че “академичната автономия е довела до отсъствие на академична отговорност пред обществото”, защо в проекта се говори само за търсене на инструменти, чрез които държавата да защитава обществения интерес? Кога, най-после моделът ще бъде сменен?

отвън на Ректор на ВУ в България съдържат определени рискове от опити за политическо влияние във ВУ и за лобизъм в полза на групови интереси. Затова в Стратегията са предложени мерки за усъвършенстване на съществуващия модел, вместо неговата радикална промяна.

		<p>Българските ВУ никога няма да станат равностойни на европейските и проспериращи докато ректорът, членовете на академичния съвет, деканите и членовете на факултетните съвети се избират на общи събрания, докато членовете на катедрата избират шефовете си. В сегашната стратегия изрично е посочено че трябва да се върви към „нов по-ефективен модел за управление” и че „при по-нататъшните реформи следва да се обсъди възможността за прилагане на доказалия своите предимства в развитите страни модел на управление”. Авторите на проекта трябва да обяснят защо след като много от целите на сегашната стратегия не са постигнати, по отношение на модела на управление не се предвиждат никакви сериозни дейности. Договорите за управление с ректорите не могат да разрешат проблема. Преди 5-6 години министър К. Вълчев изразяваше намерения на МОН за прокарване на съответни законови промени. Обществото трябва да знае дали при сегашното статукво в статута на ректорите и нагласа на преподавателите, при сегашната политическа обстановка, и при най-добро желание Министерството е неспособно да прокара базовата реформа която ще отвори път за ефективно осъществяване и на останалите дейности и приобщаване на българското висше образование към европейското.</p> <p>bulgarianscienceproblems</p> <p>Вж също: „Министърът на образованието иска да обвърже университетите с договори за управление” и „И този път козметична промяна на ЗВО! Моделът на управление не бе засегнат” на https://bulgarianscienceproblems.info/?page_id=75</p>		
29.	<p>Иван Бурджев Председател на Българска асоциация на зъботехниците</p>	<p>Към настоящия момент, специалността „Зъботехник“ се придобива след завършено средно образование в университетите и колежаите към тях в професионално направление „Здравни грижи” с 3-годишен курс на обучение, задължителен хорариум часове по академични дисциплини — 1425 и задължителен хорариум часове практическо обучение — 1235, според Наредба за единните държавни изисквания за придобиване на висше образование по специалностите от професионално направление ”Здравни грижи” за образователно-квалификационна степен ”професионален бакалавър по ...” Обн. - ДВ, бр. 87 от 07.10.2008 г., в сила от учебната 2008-2009 г. и приета с Постановление № 238 на МС от 26.09.2008 г.</p>	Не се приема	Предложението не е съотносимо към Стратегията

		<p>Според чл. 42, ал. 1, т. 1, б. ”а” от Закона за висшето образование степен „професионален бакалавър” се придобива с 3-годишен курс на обучение и минимален брой 180 кредита. Образователно-квалификационна степен „бакалавър” се придобива с 4-годишен курс на обучение и минимален брой 240 кредита. Наредба № 21 от 30.09.2004г. за прилагане на система за натрупване и трансфер на кредити във висшите училища и Европейската система за трансфер и натрупване на кредити (ECTS) предвижда , че 1 кредит се равнява на 25-30 часа.</p> <p>Според гореизложеното и според членовете на Българската асоциация на зъботехниците е необходимо надграждащо обучение за упражняващите професия „Зъботехник”, като в тази връзка подкрепяме и предвидените конкретни дейности и мерки в Приложение 1 към Стратегията, а именно: т. 10.3 Въвеждане на по-гъвкава система за продължителноста на ОКС „бакалавър” и „магистър”, както и мерките за въвеждането на възможност за редовно и дистанционно обучение в ОКС „бакалавър” с продължителност от 3 академични години и за надграждането на обучението с придобиване на ОКС „магистър” в същото професионално направление.</p> <p>В тази връзка и съвместно с Министерство на образованието и науката, Министерство на здравеопазването, съответните компетентни институции, в това число и Висшия медицински съвет, висшите училища, които предлагат обучение в професионално направление по „Здравни грижи” и придобиване на ОКС „професионален бакалавър по Зъботехника”, предлагаме да се обсъди и разработи възможност за надграждащо обучение на завършилите в ОКС „професионален бакалавър по Зъботехника”, което да позволи на упражняващите професия „Зъботехник” повишаване на професионалната квалификация и придобиване на ОКС „магистър”.</p>		
30.	ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ Приемна МОН	<p>Към момента системата на висше образование в страната е изправена пред редица предизвикателства: качеството на предлаганото от висшите училища (ВУ) обучение, необходимостта от модернизирани на системата на висшето образование, за да отговаря на потребностите на обществото и бизнеса, осъвременяване на учебните програми, финансиране на отделни професионалните направления, възможностите за развиване на научна дейност и научни изследвания, слабото участие на студентите в изследователска работа, застаряването на академичния състав, заплащането на докторантите, размерът на стипендиите за студентите, заемането на академични длъжности, съвместимостта на българското</p>		

насоченост и да бъде застъпено участието им в изследователска дейност. Това са препоръките в Годишния доклад на националния омбудсман. Възможно решение в този смисъл би било Министерство на образованието и науката да формира субсидията по начин, по който да плаща и за обучение, и за изследване, за да стимулира научноизследователската дейност във ВУ .

Друг основен проблем, който възниква, се отнася до обучението за образователноквалификационна степен (ОКС) „бакалавър“, което се предвижда да с продължителност в рамките на 3 години, а не както е към момента - 4 години. Бих искала да подчертая, че е с осъществяването на тази идея има риск от влошаване качеството на обучение на добилите ОКС „бакалавър“, което ще доведе и до проблеми при реализацията им на пазара на труда. Необходимо е да се търси диалог и постига широк консенсус в академичните среди при съставянето на учебни планове и програми, така че те да бъдат адекватни за съответната специалност, да гарантират пропорции между фундаменталните и специалните дисциплини и да се отчетат новите тенденции и процеси в съответната област на познанието. Смятам, че е необходимо бъде направен задълбочен анализ на различните професионални направления и да се вземат предвид спецификите на всяка специалност, за да се гарантира качествено обучение на студентите.

Представители на академичната общност ясно изразяват притесненията и несъгласието си с намерението придобиването на ОКС „бакалавър“ да бъде сведено до 3 години с аргументите, че за 3 години студентите не биха могли да придобият дори основните знания и умения в съответната област на знанието; част от студентите не продължават в магистърски програми по различни причини; ще се увеличат семестриалната и учебната натовареност на студентите; часовете, необходими за придобиване на знания, ще бъдат недостатъчно; учебните програми трябва да бъдат редуцирани значително. Университетските преподаватели информират, че липсват анализ, изследователски резултати и прогнози, които да аргументират подобна промяна и посочват, че такава промяна по-скоро ще доведе в крайна сметка до намаляване на качеството на обучение във ВУ и до включването в пазара на труда на специалисти без необходимите знания и умения. В този смисъл с неприемливо Стратегията да бъде предложена на Министерски съвет преди да бъдат осмислени аргументите на академичната общност.

Приема се за сведение.

вплита в образователния и обучителния процес. Идеята е субсидията в изследователските университети да подкрепя и образователните и изследователските дейности.

3-годишно обучение в ОКС „бакалавър“ се предвижда само при наличие на консенсус от всички ВУ, обучаващи по съответното ПН, че може да бъде осигурено качествено обучение в този по-кратък срок. Това пояснение е подчертано в крайния текст на Стратегията.

		мерки, които е редно да се подложат на широко обсъждане, както и да бъдат отчетени конкретните бележки преди Стратегията да бъде внесена в Министерски съвет.		
31.	Шуменски университет	<p>Подкрепяме констатациите в аналитичната част на документа, резултатите от SWOT анализа, изведените външни и вътрешни предизвикателства пред системата, наложени от динамиката на пазара на труда, развитието на технологиите и свързаните с тях изисквания към професионалния и личностния профил на специалистите с висше образование на фона на протичащата демографска криза, нелесна икономическа ситуация и проблематичен възрастов профил на академичния и научния потенциал.</p> <p>Споделяме изцяло изведените приоритетни области и цели, както и предвидените дейности и мерки за тяхното изпълнение и механизми за контрол</p> <p>Наред с това предлагаме на вниманието на МОН и останалите участници в дискусиата следните съображения:</p> <p>1. В Мярка 3. 1.1. се поставя въпросът за задължително сертифициране на СУК по системата ISO.</p> <p>Представители на ШУ участваха в семинара, организиран от НАОА на 30.05.2016 г. с участието на г-жа Мария Кело, Директор на Секретариата на Европейската асоциация за осигуряване на качеството на висшето образование (ENQA) и г-жа Тиа Лукола, Директор на звеното за институционално развитие в Европейската университетска асоциация (EUE). Те споделиха, че акцентът в изказванията на гостите е поставен върху изграждането на политика по качеството във всяко висше училище, съобразена със спецификата на профила на съответната образователна институция, както и изграждането на култура по качеството, ангажираща в изпълнението на ESG целия академичен състав. В рамките на обсъждането сертифицирането на отделните СУК по стандартите на ISO не е разглеждано като задължително, а в контекста на формите за външно оценяване на системата, което може да има различен характер, форми и обхват. Като важен и авторитетен субект на външно оценяване е открояена самата НАОА, както и всички членове на ENQA. Поради това не смятаме за наложително разглеждането на сертифицирането по ISO като задължителен елемент от оценката на СУК във висшите училища.</p> <p>2. Според нас от прецизиране и допълнително обсъждане се нуждае съдържанието на Мярка 10.2.1. и Мярка 10.2.2.</p>	Приема се	Предложението е добре обосновано
			Приема се за сведение	Представни са само примерни критерии.

	<p>В Мярка 10.2.1. понятията „изследователски ВУ” и „изследователско професионално направление”, се обвързват с ”обективни критерии, като броя на публикациите в реферирани и индексирани издания (вкл. патенти), нормиран спрямо броя преподаватели“</p> <p>Самите обективни критерии според нас подлежат на обсъждане, допълване и прецизиране. Най-малкото във връзка с изискването на европейските стандарти за качество на висшето образование, свързани с трансфер на научните резултати в образователната практика във вид на ново учебно съдържание, информационни образователни ресурси и други. Какво налага наукометрията да се ограничава единствено до броя на публикациите в специализирани издания?</p> <p>Неясните и непълни критерии ще затруднят обективната оценка и самооценка на висшите училища.</p> <p>Освен това съществува опасност да се ограничат значително средствата на образователните университети за наука. Това ще доведе до невъзможност на преподавателите да извършват качествена научноизследователска работа, а следователно и да осъществяват трансфер на резултатите от нея в образователния процес, което е едно от изискванията на 2, 3 и 5 от Европейските стандарти за качество на образованието. Освен това затрудненият достъп до научни проекти ще направи проблематична хабилитацията на преподавателите в тези висши училища, с оглед на изпълнението на критериите на ЗРАС.</p> <p>В Мярка 10.2.2. документът изяснява виждането относно профила на т. нар. „образователни висши училища”, които се дефинират като висши училища, „които обучават само бакалаври и магистри или в които делят на студентите, обучавани в изследователски ПН, не е висок. Например, образователни могат да са тези ВУ, в които делят на действащите студенти, обучавани в изследователски ПН, е по-нисък от 75 % от общия брой действащи студенти в даденото ВУ” Възникват следните въпроси: Ще имат ли право и при какви условия образователните висши училища и образователните професионални направления да обучават в образователната и научна степен „доктор”?</p> <p>Ако не то какво се случва с вече акредитираните докторски програми в образователните висши училища или професионални направления?</p> <p>Смятаме за нецелесъобразно лишаването на образователните висши училища и професионални направления от възможността да провеждат обучение в ОНС „Доктор“.</p>	<p>Приема се за сведение</p>	<p>Пълният набор от критерии ще бъде предложен и публично обсъден в хода на подготовката Закона за изменение и допълнение на ЗВО</p> <p>Стратегията не предвижда ограничаване на сегашните възможности и средства за научни изследвания на образователните ВУ. Образователните ВУ ще могат да обучават в ОНС „доктор“ само в тези професионални направления, които са изследователски, за да могат да осигурят необходимото качество на обучението в тази степен.</p>
--	--	------------------------------	---

		<p>Ограничаването на образователния процес само до ОКС „бакалавър” и ОКС „магистър” поставя под въпрос изпълнението на онези стратегически цели, които са свързани с осигуряването на приемствеността на преподавателския състав, както и с мотивирането на младите хора за оставане в системата на висшето образование чрез очертаване на перспектива за предсказуемо и поетапно академично израстване в естествена за тях изследователска и академична среда. Процесът на подготовка на млади кадри за нуждите на висшите училища ще изгуби своята гъвкавост, което беше една от целите на образователната реформа от 2011 г.</p> <p>3. В Мярка 10.3.1. се предвижда възможност за редовно и дистанционно обучение в ОКС „бакалавър” с продължителност от 3 академични години.</p> <p>Методическият съвет на университета определя тази мярка като неприложима в бакалавърските програми за дублетните и триплетни специалности и в частност за тези от професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по... В рамките на тези специалности студентите се обучават и придобиват компетентности в три или четири професионални направления. (Напр. студентите от специалност Биология и химия придобиват фундаментални знания и практико-приложни умения от ПН 1.3 Педагогика на обучението по... , ПН 4.2. Химически науки и ПН 4.3. Биологически науки). За да бъде обучението им пълноценно и да отговаря на съвременните изисквания те трябва да са усвоили знания и умения и в трите направления, което е невъзможно да се осъществи при евентуално съкращаване на обучението с една година. Предвид очакванията, които се предявяват към подготовката на педагогически кадри смятаме, че приемането на горното предложение ще доведе до понижаване качеството на тази подготовка.</p> <p>Набелязаните от нас моменти поставят под въпрос изпълнението на редица дефинирани в самата стратегия конкретни цели, сред които: 3. Повишаване на качеството на образованието във висшите училища; 5. Стимулиране на участието на младите преподаватели; 6. Активизиране на научната дейност във висшите училища; 7. Изграждане на ефективна връзка образование-наука-бизнес; 8. Повишаване на ролята на висшите училища като активен фактор за регионално развитие.</p>	<p>Приема се за сведение.</p>	<p>3-годишно обучение в ОКС „бакалавър“ се предвижда само при наличие на консенсус от всички ВУ, обучаващи по съответното ПН, че може да бъде осигурено качествено обучение в този по-кратък срок. Това пояснение е подчертано в крайния текст на Стратегията.</p>
32.	доц. д-р Диана Ималова, СА „Д. А. Ценов“,	<p>ПРЕДЛОЖЕНИЕ: Да отпадне частта от мярка 3.1.1. изискваща сертифициране на СУК по системата ISO (Мярка 3.1.1. „Основане на вътрешната система за управление на качеството (СУК) на описание и</p>	<p>Приема се</p>	<p>Предложението е добре мотивирано</p>

член на ПКСНУ при
НАОА

анализ на ключовите процеси и дейности на висшето училище и тяхната взаимосвързаност и сертифициране на СУК по системата ISO;“) към **цел 3. Повишаване на качеството на образованието във ВУ или да се възприеме алтернативното предложение посочено по-долу в настоящите мотиви.**

МОТИВИ:

1. ISO 9001 и в частност „ISO 9001:2015 *Системи за управление на качеството. Изисквания*“ е универсален стандарт, който претендира да е приложим за всяка организация във всички сфери на дейност – производство, услуги, търговия, здравеопазване, местно и държавно управление и др. и именно по тази причина той предявява по-широки изисквания към системата за управление на качеството, в сравнение с изискванията на Закона за висшето образование (чл. 6, ал. 4 и 5) към вътрешната система на висшите училища за оценяване и поддържане на качеството на обучението и на академичния състав. Ето защо, използваната терминология от ISO 9001:2015 не отчита особеностите на системата на висше образование. Освен това универсалността на Стандарта ISO 9001 налага сертифициращите организации да разполагат с „универсални“ одитори, които в масовия случай **не познават в детайли спецификите на системата за висше образование.**
2. Налични са **Стандарти и насоки за осигуряване на качеството в Европейското пространство за висше образование (ESG 2015)**, одобрени от Конференцията на министрите през май 2015 г., от Европейската асоциация за гарантиране на качество във висшето образование, Европейския студентски съюз, Асоциацията на европейските университети, Европейската асоциация на институциите за висше образование Education International BUSINESSEUROPE, Европейски регистър по осигуряване на качеството на висшето образование и на Преразгледаните ESG, одобрени от Конференцията на министрите в Ереван, проведена на 14-15 май 2015., **които, чрез имплементирането им в Критериалните системи на НАОА за институционална и програмни акредитации и са следакредитационен мониторинг и контрол на висшите училища, стават задължителни за изпълнение от всички висши училища.**

Тези стандарти и насоки съответстват в пълна степен на замисъла на ISO 9001:2015 да **подпомага организациите в техния стремеж за управление на качеството, като при това отчитат и особеностите на системата за висше образование.**

3. ВУ, които са сертифицирани по ISO 9001 подлежат на надзорни (веднъж на всеки 6 месеца) и пресертификационни (веднъж на 3 години) одити, всеки от които се заплаща по тарифа на сертифициращата организация, като сумата е деноминирана в чуждестранна валута и е от порядъка на 3 000 EUR за надзорен одит и 6 500 EUR за пресертификационен¹. За държавните висши училища, които по принцип имат ограничен бюджет това не е малък разход. Освен това, висшите училища се ползват с **академична автономия** по смисъла на чл. 19 от ЗВО и не би следвало да им се вменява задължение да извършват този разход. От друга страна, наличието на финансови взаимоотношения между висшите училища и сертифициращата организация е **предпоставка за компрометиране на сертификацията**, доколкото ВУ сами избират коя да бъде сертифициращата им организация, като практиката показва, че не са малко случаите, когато едно висше училище сменя сертифициращата си организация.

Изложеното дотук дава основание да се направи извода, че НАОА чрез критериалните системи за институционална и програмна акредитация, за акредитация на специалности в дистанционна форма на обучение, за оценяване на проект и за изменение на капацитет, които са разработени в съответствие със Стандартите и насоките за осигуряване на качеството в Европейското пространство за висше образование (ESG 2015), както и чрез Критерии на за следакредитационно наблюдение и контрол **може да осъществява законен, прозрачен, надежден и обективен външен одит върху прилагането на вътрешната система за оценяване и поддържане на качеството на обучение и на академичния състав на висшите училища и не е необходимо висшите училища да се задължават да се сертифицират по ISO 9001:2015 Системи за управление на качеството. Изисквания.** Експертите, които

¹ Това са цените, които СА „Д. А. Ценов“ (която има само 2 професионални направления) заплаща към LRQA. За университетите, които имат повече направления, цените са много по-големи.

		осъществяват процедурите по акредитация са преподаватели във висши училища и познават в детайли спецификата на висшето образование, както и законовата и подзаконовата нормативна уредба, която го регламентира, което е от първостепенно значение за надеждността на оценяването.		
33.	УСО при НСБ ВОИ-КНСБ в СУ „Св. Кл. Охридски“	<p>Като начало намираме за особено перспективни възможностите за създаване на интердисциплинарни планове и програми, както и за включване на хуманитарни дисциплини в учебните планове на природните науки и на уводни дисциплини от точните науки в обучението по хуманитарни и социални науки. Такива примери вече има и постепенно намират път в полето на Дигиталната хуманитаристика и присъдружните ѝ дисциплини. Такива опити следва да бъдат специално подкрепяни, насърчавани и рекламирани, дори в чисто финансов аспект. Приветстваме ориентацията към качество на обучението чрез развиване на професионални направления (ПН), в които съответните Висши училища (ВУ) са традиционно добри и имат капацитет, включително изследователски. Осъзнаваме и подкрепяме необходимостта от по-голяма интеграция между отделните ВУ, ВУ и институтите на Българска академия на науките (БАН), ВУ и реалната икономика, но сме длъжни да отбележим, че Стратегията не предлага конкретни механизми за това. Приемаме и подкрепяме истратегическото разбиране университетите да “изпълняват образователна, изследователска и културна мисия в полза на обществото и на отделните индивиди чрез провеждане на научни изследвания и осигуряване на качествено, достъпно и продължаващо през целия живот образование и обучение за успешна личностна и професионална реализация”.</p> <p>За съжаление обаче този важен проекто-документ издава един по-скоро чиновнически подход и като следствие се открояват твърде много слабости. Още самото начало е съпътствано от доста скромнен анализ и оценка на постигнатото и по-важното на непостигнатото и проблемното в рамките на предната стратегия 2014-2020 г. В резултат на незадоволителния анализ на постигнатото дотук се създават сериозни предпоставки за погрешни мерки и дейности в следващия период. Само един пример – при коментиране на мерките за достигане на числови параметри при завършилите висше образование до 2020 г. се посочва комбинирането им по неблагоприятен начин с демографските промени, но се спестява факта, че те са били неадекватни, още когато са били</p>	<p>Приема се за сведение</p> <p>Приема се частично</p>	<p>Съвременна тенденция в целия свят е увеличаване на дела на хората завършващи висше образование, предвид много по-високите изисквания за пълноценно включване в сложните социални и икономически отношения. Висшето образование отдавна не се приема като присъщо само на елита. От друга страна, част от</p>

планирани и са нанесли всъщност вреда на висшето образование в България, съзнателно или не. Срещу тази дългосрочна стратегия, академичната общност имаше възражения през цялото време, особено спрямо количествените показатели. Резултатът от тази абсолютно неадекватна линия е деелитизация на висшето образование и превръщането му в „широпотреба“. За съжаление тенденцията като че ли продължава и в този документ с предвижданата *Мярка 2.3.4.* и предвиденото там *залагане на преобладаваща визуализация на учебния материал и значително намаляване на текстово-базираните учебни материали.* Това категорично влиза в противоречие с основната задачата на висшето образование, която е не само да се съобрази с интелектуалните възможности или нагласи на съответното поколение, но и да коригира недостатъци, да развива умения. Четенето и възприемане на информация от писан текст е част от определението за цивилизация.

От друга страна, бяха дефинирани приоритетни професионални направления и защитени специалности, които получиха по-големи възможности за прием и целево финансиране, поради установени потребности от дефицитни кадри. Липсва обаче оценка какви са резултатите от подобна диференциация. Напълниха ли се “приоритетните“ специалности със студенти, и ако не, защо?

Проблемът за консолидация на университетите в България също следва да бъде поставен и да му се търси адекватно решение. Той е тясно свързан с прогресивната тенденция за намаляване на броя на обучаваните студенти в страната при непроменен брой на висшите училища, както и поради възможността за мобилност с цел обучение в университети в чужбина (цитират се данни от НСИ: www.nsi.bg/bg/content/3374).

От посочените данни се констатира, че броят на студентите за пет години е намалял с 39789 лица. Общият брой на студенти български граждани е по-нисък през 2020 г. с 44995, като на годишна база намалението е с близо 5000 души, а броят на чуждестранните студенти леко се е завишил с около 1000 чужди граждани за всяка година. На този фон не се предвиждат решения, базирани на връзката висше–средно образование. Не се предвиждат и сериозни мерки, които да допринесат за реално „учене през целия живот“ чрез активно включване на всички възрасти. В резултат потенциалът за оптимизация на връзката между университетите, средното образование и възрастните не е достатъчно разработен в Стратегията. Това едва ли би могло да стане без специално обезпечаване от МОН на връзката висше–средно образование.

Приема се

обучаваните, които имат най-големи възможности и амбиция, трябва да се обучават като бъдещ елит на държавата. Противоречието между масово и елитарно висше образование не е непреодолимо – в съвременните общества, към които България се стреми, има място и за двете. *Мярка 2.3.4* е редактирана, за да се поясни, че визуализацията трябва да допълва, а не да замества текстовите материали.

В ревизирия вариант на Стратегията по-ясно е поставен въпроса за оптимизиране на броя ВУ с отчитане на силно намалелия брой студенти

		<p>и научна литература, интегрирането в международни научни мрежи, натрупването на опита и социалния капитал, нужни за публикуването в реферирани и индексирани издания, изискват средства. Именно затова целесъобразното и целево финансиране, дори с риск от ограничаване на автономията на ВУ във финансовата сфера е от ключово значение.</p> <p>В допълнение към тези мерки и с определена финансова обвързаност следва да се помисли и за засилване на реалната атестация на преподавателския състав, възможност за придобиване на статут на държавни служители от преподавателите в университетите с произтичащите от това права и задължения, реална акредитация чрез НАОА, чиито структура и членове на комисиите да бъдат изцяло извадени от системата с цел постигане на максимална обективност при акредитационните оценки.</p> <p>Притеснителни тенденции се откриват и в целите формулирани пред Стратегията, повечето от които са просто формулирани като постигане на определени количествени индикатори. С особено притеснителни акценти върху студентския спорт (без яснота как и откъде ще се финансира подобна дейност във ВУ) и логични противоречия като засилване на дигиталните визуални елементи в образователния процес и в същото време „висок дял на завършващи студенти с развито абстрактно, асоциативно и творческо мислене, потвърден от работодателите им“ (!!!). Похвални на пръв поглед са заложните за постигане в цел №5 резултати, но отново без ни най-малка яснота как ще бъдат финансирани или най-малкото стимулирани младите учени за реализацията предвижданото. Оставаме на страна доста дискриминационния подход да се акцентира единствено и само върху младите учени без отчитане на основополагащия за науката елемент на натрупване на знания и повишаване на експертността с натрупване на годините прекарани в академични занимания.</p>	<p>Приема се за сведение</p>	<p>Предложени са мерки за подобряване на системата на акредитация.</p>
		<p>Приема се за сведение</p>	<p>Приема се за сведение</p>	<p>Основните цели са насочени към повишаване на качеството на ВО. Много от мерките са насочени към постигане на определени количествени индикатори, които биха подпомогнали повишението на качеството – няма противоречие</p>
34.	УСО към Пловдивския университет	<p>1. Като цяло СВО начертава план университетите да се превърнат в бизнес инкубатори. Това по принцип не е лошо, но е прекалено натрапчиво вменияването на задължителната бизнес обвързаност. В ПН <i>Педагогика, Хуманитарни науки, Социални, стопански и правни науки, Изкуства</i> (четири от общо деветте) това е много трудно постижимо. Тези направления подготвят не бизнес служители, а специалисти в областта на образованието, на социалните дейности и ...</p>	<p>Приема се за сведение</p>	<p>Подобряване на връзката с бизнеса е само една от общо десет основни цели поставени в Стратегията.</p>

		<p>2. Особено внимателно трябва да се помисли и обсъди предложението за въвеждане на 3-годишно обучение за придобиване на степен „бакалавър“, от което следва и намаляването на общия хорариум на учебния план. Рисковете, пред които ще се изправи академичната колегия, са много и изключително сериозни:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Запазването на статута на т.нар. „професионален бакалавър“ (от колеж) предполага изравняването му със статута на „бакалавър“ (от университет). Кой от тях ще има по-голяма тежест при реализацията? А при акредитацията? А в Рейтинговата система? И ако колеж се завършва със степен „професионален бакалавър“, университетският възпитаник ще бъде третиран като „непрофесионален бакалавър“ ли? - Въвеждането на „кръстосано“ обучение по социални и хуманитарни и STEM науки в направленията няма да доведе до желани резултат в нивото на обща култура на студентите, а ще доведе до влошаване качеството на обучение и до сериозно намаляване на хорариума на преподавателите от водещото направление; - Съществуващото изискване от МОН за педагогическа правоспособност на студентите задължава университетите, в които има направления като <i>Педагогика на обучението по...</i> и <i>Филологии</i>, подготвящи учители за средното образование, задължително да включат 420 часа педагогически модул. Това означава много основни профилиращи дисциплини да отпаднат за сметка на педагогическите. Това неминуемо ще рефлектира върху формирането на норматива на преподавателите. - Въвеждането на спорта като задължителен за всички специалности в целия период на образование отново поставя пред изпитание формирането на годишната аудиторна заетост на преподавателите. Ако в учебните планове трябва да бъде осигурен хорариум за преподаватели по спорт, това означава да отпаднат други профилиращи дисциплини в и без това редуцирания общ хорариум на съответната специалност. <p>Изискването за осигуряването и изграждане на „съвременна“ спортна инфраструктура, материална база, назначаване и осигуряването на годишен норматив на нови „специалисти“, които да обслужват спортните съоръжения, стипендии за изявени спортисти и др. намираме за абсурдно и неосъществимо в родна среда. Всичко това по-скоро препраща</p>	<p>Приема се за сведение</p> <p>Приема се за сведение</p> <p>Приема се за сведение</p> <p>Приема се за сведение</p> <p>Приема се за сведение</p>	<p>Преминаването към тригодишен курс на обучение за ОКС бакалавър ще става само при наличие на консенсус от всички ВУ, обучаващи в съответното ПН, само в случаите, в които този по-кратък срок на обучение е подходящ.</p> <p>Интердисциплинарност и изграждане на по-широк мироглед са основни характеристики на съвременното ВО.</p> <p>За тези направления не се предвижда преминаване към 3-годишен срок на обучение</p> <p>Мярка 1.2.4 не изисква спортът да е задължителен „в целия период“, а предполага подход „според спецификата“ на учебните планове</p> <p>Именно тези проблеми се опитва да реши тази част от Стратегията. Във водещите европейски университети спортът е съставна част от живота</p>
--	--	--	--	---

		<p>към асоциации за лобизъм, а не толкова към загриженост за здравето на студентите²... Всички знаем, че спортът в университетите е проформа и симулация на загриженост, с назначаването на нови щатни физкултурници това няма да се промени.</p> <p>От 2013 г. Пловдивският университет е въведена в експлоатация модерна спортна зала, изградена съгласно всички европейски изисквания. От 2013 г. тя не се ползва по предназначение за спорт на студентите, а за церемонии по дипломиране и отдаване под наем за външни спортни събития, някои от които с международен характер. На практика студентите осъществяват т.нар. спортна дейност с една рушаща се спортна зала Академик, строена през социализма, която крие риск за здравето. Студентите представят абонаментни карти от частни фитнес-зали, които се признават като спортна дейност...</p> <p>КАТО ЦЯЛО В РЕЗУЛТАТ НА ВЪВЕЖДАНЕТО НА 3-ГОДИШНА БАКАЛАВЪРСКА СТЕПЕН:</p> <p>- ЗНАЧИТЕЛНО ЩЕ СЕ ЗАНИЖИ КАЧЕСТВОТО НА ОБРАЗОВАНИЕТО;</p> <p>- ОСИГУРЯВАНЕТО НА АУДИТОРНА ЗАЕТОСТ НА ПРЕПОДАВАТЕЛИТЕ ЩЕ БЪДЕ ИЗКЛЮЧИТЕЛНО ЗАТРУДНЕНА и ще бъде за сметка на несвойствени за направленията дисциплини, на педагогическите дисциплини и на спорта.</p> <p>3. Твърдението, че „Голяма част от завършилите не работят по специалността си, а някои дори не заемат длъжност, изискваща висше образование“ трябва да бъде преосмислено.</p> <p>Критериите за работа по специалността са отдавна морално остарели и неефективни. Липсва яснота какво се влага под „несвойствени“ специалности. Съществува реален риск хуманитарните, социални науки и изкуствата сериозно да пострадат, а това ще доведе до закриване на много специалности. Тясното обвързване на хуманитаристиката с бизнеса като основен и единствен водещ критерий е силно смуцаващо.</p> <p>Друг фактор, който очевидно МОН не взимат под внимание – под „реализация“ се има предвид работа на ОТД след придобиване на по-високата образователна степен, напр. ако студент е завършил бакалавърска степен в специалност Английска филология, след това завърши магистърска степен по Управление на човешките ресурси и</p>	<p>Приема се за сведение</p> <p>Приема се за сведение</p>	<p>на студентите, защото е свързан с тяхното развитие и здравословен начин на живот. Една възможност е да се използват споделени спортни съоръжения и тренъори от няколко ВУ в един град.</p> <p>Преминаването към 3 г. обучение за ОКС бакалавър ще става само при наличие на консенсус от всички ВУ, обучаващи в съответното ПН.</p> <p>Твърдението че около 50 % от завършилите не заемат длъжност, изискваща висше образование се базира на официални данни от НАП.</p> <p>Полагат се непрекъснати усилия и се усъвършенства в РСВУБ отчитането на съответствието между завършеното ПН и работната длъжност, но това не променя</p>
--	--	--	---	---

² В специалност Теология в Пловдивския университет се обучават и действащи свещеници, за които спортът също е задължителен. Всеки разумен човек би осъзнал нелепостта на ситуацията, но не и МОН, които настояват свещеници в раса да правят обиколки или да тичат на пътека във фитнес-зала...

		<p>започне работа като преводач в издателска къща, реализацията по линия на филологическата специалност не се отчита: 1. Защото младежът не работи като учител; 2. Защото не работи по специалността си. Омагьосаният кръг, в който поставяме младите хора на изхода, рефлектира както върху тях, така и върху ПН и университетите по отношение на Рейтинговата система.</p> <p>Друг парадокс при отчитане на реализацията: при завършващи 80 души (напр. в икономическа специалност) реализираните по специалността си в проценти са много по-малко, от завършващи 10 души в специалност История, петима от които започват работа в музей или на археологически разкопки (т.е. 50% реализация).</p>	<p>цитираната статистика по отношение на изискването за завършено ВО. Част от омагьосаният кръг за младите се състои именно в слабата на много места връзка между съдържанието на обучението на студентите и реалните възможности за реализация, използвайки наученото във ВУ.</p>
--	--	--	--